MASARYKOVA UNIVERZITA

PRÁVNICKÁ FAKULTA

Pozice slabší strany v mezinárodním právu soukromém a procesním na příkladu spotřebitelské smlouvy

Diplomová práce

JAN MEDEK

Vedoucí práce: prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.

Katedra mezinárodního a evropského práva
Obor Právo

Brno 2023

MUNI
LAW

Bibliografický záznam

Autor:	Jan Medek Právnická fakulta Masarykova univerzita Katedra mezinárodního a evropského práva
Název práce:	Pozice slabší strany v mezinárodním právu soukromém a procesním na příkladu spotřebitelské smlouvy
Studijní program:	Právo a právní věda
Studijní obor:	Právo
Vedoucí práce:	prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.
Rok:	2023
Počet stran:	88
Klíčová slova:	spotřebitel, podnikatel, spotřebitelská smlouva, ochrana slabší strany, kolizní normy, procesní normy, rozhodné právo, příslušnost soudů, distanční obchody

Bibliographic record

Author: Jan Medek
Faculty of Law
Masaryk University
Department of International and European Law

Title of Thesis: Position of the Weaker Party in Private International Law on the Example of a Consumer Contract

Degree Programme: Law and Legal Science

Field of Study: Law

Supervisor: prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.

Year: 2023

Number of Pages: 88

Keywords: consumer, professional, consumer contract, protection of the weaker party, conflict of laws, procedural rules, applicable law, the jurisdiction of courts, distance contracts

Anotace

Diplomová práce je zaměřena na analýzu spotřebitelské smlouvy z pozice slabší strany v normách mezinárodního práva soukromého. Primárním cílem práce je analýza spotřebitelské smlouvy při vzájemném provázání kolizní i procesní úpravy. Nejdříve se práce věnuje základním pojmům, které výrazně dotvořila judikatura SDEU. Dále je rovněž představeno uchopení samotné spotřebitelské smlouvy, a to s ohledem na jednotlivé typy obchodů. Následně je prostor věnován otázkám rozhodného práva a příslušnosti soudů. Závěrem je provedena interakce kolizní i procesní úpravy, společně s možnými změnami právní úpravy.

Abstract

The thesis focuses on the analysis of the consumer contract from the position of the weaker party in the norms of private international law. The primary objective of the thesis is to analyse the consumer contract in the interrelation of conflict of laws and procedural rules. First, the thesis deals with the basic concepts, which have been significantly shaped by the case law of the CJEU. Next, the grasp of the consumer contract itself is also presented, with respect to the different types of transactions. Subsequently, space is devoted to the issues of applicable law and the jurisdiction of the courts. Finally, the interaction of conflict of laws and procedural rules is examined, together with possible changes to the legislation.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci a téma **Pozice slabší strany v mezinárodním právu soukromém a procesním na příkladu spotřebitelské smlouvy** zpracoval sám. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Brně 30. března 2023 .....

Jan Medek

Poděkování

Na prvním místě chci poděkovat paní prof. JUDr. Naděždě Rozehnalové, CSc. za odborné vedení, připomínky, ochotu a čas, který mi při psaní této práce věnovala. Velké díky patří také mojí rodině, přítelkyni a kamarádům, kteří mě podporovali během mého studia.

Obsah

Seznam pojmů a zkratek 13

1 Úvod 15

2 K pojmům spotřebitel a podnikatel 19

2.1 Spotřebitel ... 19

2.1.1 Spotřebitel v unijním právu (acquis) ... 19

2.1.2 Spotřebitel v nařízení Řím I a Brusel I bis ... 21

2.1.3 Spotřebitel v judikatuře SDEU ... 22

2.1.4 Hodnocení judikatury SDEU k pojmu spotřebitele ... 27

2.1.5 Spotřebitel ve vnitrostátní úpravě ... 29

2.2 Podnikatel ... 30

2.2.1 Podnikatel v unijním právu (acquis) ... 30

2.2.2 Podnikatel v Nařízení Brusel I bis a nařízení Řím I ... 31

2.2.3 Podnikatel ve vnitrostátní úpravě ... 32

2.3 Obrázek: spotřebitel v judikatuře SDEU ... 34

3 Spotřebitelská smlouva v kolizní a procesní úpravě 35

3.1 Působnost spotřebitelské smlouvy ... 35

3.2 Předsmluvní odpovědnost ... 36

3.3 Obvyklý pobyt a bydliště stran ... 37

3.4 Rozsah spotřebitelské smlouvy ... 42

3.4.1 Účel úpravy a proces kontraktace ... 42

3.4.2 Obchod v přítomnosti/distanční ... 43

3.4.3 Vyloučené spotřebitelské smlouvy ... 47

3.5 Obrázek: Shrnutí některých závěrů kolizní a procesní úpravy spotřebitelských smluv ... 49

4 Rozhodné právo a mezinárodní příslušnost soudů 50

4.1 Limity rozhodného práva ... 50

4.1.1 Imperativní normy ... 50
4.1.2 Kogentní ochranné normy ... 52
4.1.3 Výhrada veřejného pořádku ... 54
4.2 Určení rozhodného práva ... 55
4.2.1 Volba práva dle článku 6 odst. 2 ... 55
4.2.2 Neexistence volby práva ... 57
4.3 Mezinárodní příslušnost soudů ... 57
4.3.1 Žaloba podaná spotřebitelem ... 57
4.3.2 Žaloba podaná smluvním partnerem a vzájemná žaloba 59
4.3.3 Ujednání o příslušnosti (prorogace) ... 60
4.3.4 Asymetrická dohoda o příslušnosti ... 63
4.3.5 Některá další ustanovení nařízení Brusel I bis chránící spotřebitele ... 65

5 Vztah kolizní a procesní úpravy včetně vývojových tendencí 68

5.1 Interakce nařízení Řím I a nařízení Brusel I bis ... 68
5.1.1 Podobnosti a odlišnosti úpravy spotřebitelských smluv v kolizní a procesní oblasti ... 69
5.2 Geo-blocking nařízení a zaměřování činnosti ... 72
5.3 Možné změny de lege ferenda ... 73
5.3.1 Redefinování volby práva u spotřebitelských smluv ... 73
5.3.2 Institut hromadné žaloby v mezinárodním právu soukromém ... 76

6 Závěr 78

Použité zdroje 81

Monografie, sborníky ... 81
Odborné články ... 83
Ostatní, internetové zdroje ... 85

Seznam pojmů a zkratek

B2C	–	Obchodní vztah mezi podnikatelem a spotřebitelem
B2B	–	Obchodní vztah mezi dvěma podnikateli
ObčZ	–	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Římská úmluva	–	Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, otevřená k podpisu v Římě dne 19. června 1980
Nařízení Řím I	–	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I)
Nařízení Řím II	–	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II)
Bruselská úmluva	–	Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 27. září 1968
Nařízení Brusel I	–	Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Nařízení Brusel I bis	–	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
EU	–	Evropská unie
SFEU	–	Smlouva o fungování Evropské unie
SDEU	–	Soudní dvůr Evropské unie

1 Úvod

Ochrana spotřebitele má na území EU silné historické kořeny a v dnešní době je zajišťována a prosazována mnohými právními nástroji. První projevy regulace ve spotřebitelských věcech se začaly projevovat v 70. letech 20. století v tehdejším Evropském společenství. Tato regulace dnes nabývá nových rozměrů a její potřeba je takřka neodmyslitelná, především v poměrech vnitřního trhu viz článek 26 SFEU, který poskytuje dynamické prostředí pro volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu.

V primárním právu je oblast ochrany spotřebitele zakotvena ve sdílených pravomocích dle článku 4 odst. 2 SFEU, na regulaci se tak podílí orgány EU a státy ve zbytkové pravomoci.[1] Těžiště úpravy představuje sekundární právo v podobě směrnic a nařízení. V neposlední řadě dotváří ochranu SDEU výkladem ve svých rozhodnutích.

Závazkové vztahy mezi podnikatelem a spotřebitelem (B2C) jsou charakteristické ochranou spotřebitele jako slabší smluvní strany oproti standardní zásadě autonomie vůle založené na rovnosti stran. Obecně je spotřebitel považován za slabší stranu z důvodu nezkušenosti vyjednávání, chybějící obchodní organizace a menší informovanosti. V podmínkách přeshraničních smluv se spotřebitel stává zranitelnější, kdy bude veřejný zájem na tom limitovat volbu rozhodného práva smlouvy či ujednání o mezinárodní příslušnosti. U smluv uzavíraných na dálku on-line bude typická komunikace mezi spotřebitelem a obchodníkem z různých států. Spotřebitelé jsou pak v procesu kontraktace obvykle odkázaní na standardizované formulářové smlouvy.[2]

Oproti spotřebitelským smlouvám lze obecně u systému úpravy závazků v mezinárodním obchodě spatřovat zásadně charakter rovného postavení stran. Vznik podoby mezinárodních obchodních smluv velkou měrou ovlivňují mezinárodní nestátní prostředky (*soft law*) jako

[1] Večeřa, J. *Ochrana spotřebitele v České republice a Evropské unii: (včetně úpravy podle nového občanského zákoníku 2014)*. Praha: Leges, 2013, s. 56.

[2] De Sousa Goncalves, A. S. The E-Commerce International Consumer Contract in the European Union. *Masaryk University Journal of Law and Technology*. 2015, č. 1, s. 5–7.

UNIDROIT či PECL[3], které v obecných ustanovení zakládají smluvní volnost, závazný charakter smlouvy a další. Tyto standardy se uplatní i u spotřebitelských smluv, často však s ohledem na kogentní ustanovení předpisů, od kterých se nelze odchýlit. Režim spotřebitelských smluv vychází bezpochyby ze stejných principů jako standardní závazkové právo v obchodních věcech, spočívá však na modifikacích zaměřených na: informování spotřebitelů, jednotná pravidla a podmínky odpovědnosti za výrobky, jednoznačné požadavky na smluvní právo (především poctivost a transparentnost) a regulování smluv uzavřených mimo obchodní prostory.[4]

Rostoucímu počtu uzavíraných spotřebitelských smluv podstatně pomáhá prostředí na internetu. Ačkoli svět je rozdělen zeměpisně hranicemi států, na internet se často odkazuje, že nemá žádné hranice, resp. je podstatně nezávislý na státních hranicích. Podíl on-line uzavíraných smluv v B2C vztazích prudce roste, a tím i množství přeshraničních závazků, které u spotřebitelů byly před rozvojem internetu zcela výjimečné.[5] V reakci na to pro zajištění větší bezpečnosti a usnadnění přeshraničních obchodů se zavádí pro evropské spotřebitele i různé doplňkové nástroje, zejm. alternativní způsoby řešení sporů či samostatná evropská platforma (ODR).[6] Se smlouvami uzavíranými v on-line prostředí pak vznikají otázky spojené s principem teritoriality či souvisejícím jevem *forum shopping*.

Doktrína mezinárodního práva soukromého má za cíl řešit tři základní otázky: určení právního režimu, mezinárodní příslušnosti a uznání a výkonu cizího rozhodnutí. Práce se bude věnovat prvním dvěma. Z pohledu mezinárodního práva soukromého tak bude relevantní určit u takových vztahů rozhodné právo v závazkovém vztahu u spotřebitelské smlouvy. K tomu se užije obecná kolizní metoda řešící kolizi právních řádů mezi jednotlivými státy. Spotřebitelský vztah, který

---

[3] Srov. *UNIDROIT principles of international commercial contracts 2016.* Dostupné: https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2021/06/Unidroit-Principles-2016-English-bl.pdf

[4] Skřivánková, K. *Ochrana spotřebitele v evropském právu*. 2012, Disertační práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, s. 13.

[5] Svantesson, D. J. B. *Private international law and the internet*. Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer, 2016, s. 56–58.

[6] ODR = online dispute resolution: Platforma zřízená Evropskou komisí jako možný způsob řešení sporů u on-line spotřebitelských smluv.

je založen na nerovném postavení stran, bude mj. doprovázen materializovanými kolizními normami.[7] Další nedílnou součástí je určit mezinárodní příslušnost z pohledu mezinárodního práva procesního, tedy orgány, kterého státu budou mít v dané věci pravomoc.[8] Výchozím předpisem pro závazkové vztahy je u kolizních otázek Nařízení Řím I a pro otázku mezinárodní příslušnosti Nařízení Brusel I bis.

Cílem práce tak bude charakterizovat pozici spotřebitele pohledem Nařízení Řím I a Brusel I bis, kde budou představeny řešení pro pojící se otázky jako domicil, věcný rozsah spotřebitelské smlouvy, možnost prorogace a další. Jednotlivé otázky budou vyjasněny na příkladech rozhodnutí SDEU a v neposlední řadě bude cílem porovnat vztah obou nařízení a navrhnout možné změny právní úpravy.

S ohledem na stanovený cíl práce jsem si stanovil následující hypotézy (resp. výzkumné otázky):

1. Možné mezery a neurčité pojmy právní úpravy dotvořil SDEU ve své judikatuře.
2. Kolizní a procesní úprava spotřebitelské smlouvy je pro spotřebitele předvídatelná a zajišťuje dostatečnou ochranu.
3. Úprava spotřebitelských smluv v nařízení Řím I a nařízení Brusel I bis je vzájemně sladěná.

Mezi prvotními úkoly práce bude představení, jak vymezuje kolizní a procesní úprava osobu spotřebitele a podnikatele, zejm. rozlišení kritérií dle kterých rozlišit, zdali v závazkovém vztahu vystupuje osoba jako spotřebitel, včetně výkladu SDEU v neurčitých otázkách.

Následně si autor práce klade za cíl rozebrat pozici slabší strany v úpravě spotřebitelské smlouvy v nařízení Řím I, popsat co spadá pod spotřebitelský vztah a co naopak je z dosahu nařízení vyloučeno a zjistit, zdali je kolizní úprava dostatečně předvídatelná jak pro smlouvy uzavřené v obchodě, tak smlouvy distanční uzavírané on-line. Nadto bude přiblížen vliv materializace volby práva a imperativních ustanovení na spotřebitelskou smlouvu.

Dále v práci bude provedena analýza pozice spotřebitele upravená v nařízení Brusel I bis se zaměřením na otázky určení příslušnosti,

---

[7] Materializované kolizní normy přihlížejí k výsledku, oproti tzv. slepým kolizním normám řešícím ryze kolizi mezi právními řády jednotlivých států.

[8] Rozehnalová, N. et al. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 36–57.

s rozlišením na žaloby podané spotřebitelem a žaloby podané podnikatelem, resp. smluvním partnerem. K tomu bude pojednáno o možnosti prorogace ve spotřebitelské smlouvě s akcentem na asymetrické dohody o příslušnosti.

V poslední části práce bude proveden dílčí závěr, ve kterém budou identifikovány společné části a instituty kolizní a procesní úpravy ve spotřebitelských smlouvách, a naopak případné odlišné přístupy v obou nařízeních s aspektem na zachování předvídatelnosti pro slabší stranu. Nadto bude uveden vztah k nařízení (EU) 2018/302 (tzv. o zákazu geoblockingu), vliv na obchodu uzavírané on-line či otázka případného vlivu na zaměřování činnosti podnikatele. Rovněž bude přihlédnuto k možným změnám de lege ferenda.

Z hlediska metodiky bude v práci převažovat vědecká analýza, zejm. v částech zabývajících se doktrinálními přístupy a judikaturou SDEU. Doplňujícími metodami budou deskripce a komparace, kdy v částech týkajících se vymezení základních pojmů a samotného textu právních úprav se užije deskripce a v kapitole, která zhodnotí vztah kolizní a procesní úpravy, komparace.

Na konci práce pak dojde k potvrzení či vyvrácení jednotlivých hypotéz a shrnutí závěrů vyvozených z dílčích kapitol.

2 K pojmům spotřebitel a podnikatel

2.1 Spotřebitel

Jak bylo zmíněno v úvodní kapitole, oblast ochrany spotřebitele spadá do sdílené pravomoci Unie a členských států. Jako nástroj k tomu slouží primárně harmonizační směrnice, které mají zajistit stejný standard napříč jednotlivými státy.[9] I přes velké množství směrnic upravujících ochranu spotřebitele (*acquis*) neexistuje v unijní legislativě jednotná legální definice pro spotřebitele a protistranu. S definicemi se tak setkáváme v jednotlivých unijních pramenech, shodují se však v základních znacích. Pojem spotřebitele a protistrany má pak klíčový význam pro spotřebitelské *acquis*, tak i instrumenty mezinárodního práva soukromého, nařízení Řím I a nařízení Brusel I bis.[10]

Pro uchopení pojmu spotřebitele provedu v následující části stručné srovnání pojmu v harmonizační legislativě, v kolizním a procesním nařízení, přístup judikatury SDEU, a nakonec přístup české legislativy.

2.1.1 Spotřebitel v unijním právu (acquis)

Jak už bylo zmíněno i v úvodu, politika ochrany spotřebitele na úrovni EU se začala postupně konstituovat od 70. let 20. st. upravující různé oblasti jako bezpečnost produktů, digitální trh, finanční služby, bezpečnost potravin a označovaní, cestování, doprava a další.

Nyní upravuje spotřebitelské právo okolo 90 směrnic EU, avšak pojem spotřebitele je definován vždy zvlášť pro účely dané oblasti.[11] Směrnice jsou následně transponovány do vnitrostátních právních řádů

---

[9] Článek 114 SFEU – opatření ke sbližování ustanovení právních a správních předpisů členských států. Článek 169 vymezuje ochranu spotřebitele pro oblast zdraví, bezpečnosti a hospodářských zájmů spotřebitelů a další.

[10] Mańko, R. The notion of „consumer" in EU law. *Library of the European Parliament*. [online] Publikováno 2013 [cit. 20. 10. 2022]. https://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2013/130477/LDM_BRI(2013)130477_REV1_EN.pdf

[11] Valant, J. Consumer protection in the EU: policy overview [online]. *European Parliamentary Research Service*. 2015, s. 5 [cit. 25. 10. 2022]. https://data.europa.eu/doi/10.2861/575862

a každý se jich poté může dovolávat.[12] Pro srovnání definují pojem spotřebitele vybrané směrnice následovně:

- (Článek 2 směrnice 85/577/EHS)[13]: *"spotřebitelem" jakákoli fyzická osoba, která v transakcích spadajících do oblasti působnosti této směrnice jedná za účelem, který nelze považovat za jeho podnikatelskou činnost nebo výkon povolání"*
- (článek 2 písm. b) směrnice 93/13/EHS)[14]: *"spotřebitelem" fyzická osoba, která ve smlouvách, na které se vztahuje tato směrnice, jedná pro účely, které nespadají do rámce její obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání"*
- (článek 2 písm. a) směrnice 2005/29/ES)[15]: *„spotřebitelem" fyzická osoba, jež v obchodních praktikách spadajících do oblasti působnosti této směrnice jedná za účelem, který nelze považovat za provozování jejího obchodu, živnosti nebo řemesla anebo výkonu jejího svobodného povolání"*
- (článek 2 odst. 1 směrnice 2011/83/EU)[16]: *„spotřebitelem" fyzická osoba, která ve smlouvách, na které se vztahuje tato směrnice, jedná za účelem, který nelze považovat za její obchodní činnost, podnikání, řemeslo nebo povolání"*

Ačkoliv se jednotlivé definice přímo nepřekrývají, bezpochyby lze napříč směrnic zabývajících se ochranou spotřebitele identifikovat charakteristické znaky:

a) spotřebitel je fyzická osoba,

b) při uzavírání smlouvy jedná pro účely, které jsou mimo obchodní

---

[12] V konkrétních případech je pak u směrnicového práva zapotřebí přihlédnout i k vnitrostátnímu provedení. Pokud by stát však nedostál povinnosti transpozice, nelze se automaticky dovolávat textu samotné směrnice (viz rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 7. 1994 ve věci C-91/92, *Paola Faccini Dori v Recreb Srl.*).

[13] Směrnice Rady 85/577/EHS ze dne 20. prosince 1985 o ochraně spotřebitele v případě uzavřených smluv mimo obchodní prostory. Pozn.: Zařadil jsem v rámci historického srovnání, avšak pozbyla platnost 13. 6. 2014.

[14] Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.

[15] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu

[16] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů

nebo profesionální činnost.[17]

Lze také konstatovat, že spotřebitelské právo kvůli úpravám vyplývajícím ze směrnicového, tak národního práva se může jevit nepřehledné. Na to reagují nově přijímané směrnice tendencí plné harmonizace (srov. článek 4 směrnice 2011/83/EU, o právech spotřebitelů).[18] Roztroušené zůstávají v některých případech i kolizní normy ve směrnicích u smluvních závazků. Ačkoli se objevovaly snahy omezující takové normy či stanovit jejich přehled do přílohy před přijetím nařízení Řím I, tyto ambice se ale nerealizovaly.[19]

2.1.2 Spotřebitel v nařízení Řím I a Brusel I bis

Spotřebitel je v nařízení Brusel I bis definován v článku 17 odst. 1: „Ve věcech týkajících se smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti".[20]

V kolizním nařízení Řím I je koncept spotřebitele definován v článku 6 odst. 1: „Smlouva uzavřená fyzickou osobou za účelem, který se netýká její profesionální nebo podnikatelské činnosti".[21]

---

[17] Kingisepp, M., Varv, A. The Notion of Consumer in EU Consumer Acquis and the Consumer Rights Directive - a Significant Change of Paradigm. *International and National in Law: Development and Reciprocal Impact*. 2011, s. 45.
Pozn.: výjimkou byla směrnice 90/314/ES o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy, která nedefinovala spotřebitele pouze jako FO.

[18] Rozehnalová, N. et al. *Nařízení Řím I a Nařízení Řím II: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 109.

[19] Rozehnalová, N. et al. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 33–34.
Srov. čl. 23 nařízení Řím I a čl. 67 nařízení Brusel I bis nevylučují použití pravidel v ostatních aktech unie týkající se rozhodného práva nebo mezinárodní příslušnosti.

[20] Pro historický exkurz, obdobné pojetí zaujímala úprava spotřebitelské smlouvy v předchozích procesních předpisech (srov. článek 13 Bruselské úmluvy a článek 15 nařízení Brusel I).

[21] Obdobně i Římská úmluva dle článku 5 odst. 1, spotřebitel tehdy, pokud jednal mimo výkon povolání nebo provozování živnostenské činnosti.

Z obou instrumentů vyplývá shodnost, že o spotřebitele se bude jednat tehdy, pokud se smlouva netýká profesionální nebo podnikatelské činnosti a interpretace pojmu spotřebitele se provede autonomně.[22]

2.1.3 Spotřebitel v judikatuře SDEU

Vzhledem k samostatným definicím spotřebitele v jednotlivých instrumentech docházelo k různým hraničním situacím, kdy danou osobu považovat a chránit jako spotřebitele a kdy naopak nikoliv.

Historicky poprvé se SDEU zabýval otázkou spotřebitele jako smluvní strany a potřeby její ochrany ve věci C-150/77 *Bertrand vs. Paul Ott KG,* týkající se v původním sporu koupě movitých věcí na splátky.[23]

Soud zde vyložil, že příslušnost u spotřebitelské smlouvy je potřeba vykládat restriktivně oproti pravidlům obecné a alternativní příslušnosti, no a ochrana se týká jen určité kategorie kupujících. Spotřebitel u spotřebitelské koupě je charakteristický svou slabší pozicí vůči prodávajícímu a zároveň kupující je konečným spotřebitelem, který není při koupi zapojen v obchodní či profesionální činnosti. Spotřebitelská smlouva mezi 2 společnostmi je tak vyloučená.[24] Takto vzniknul autonomní koncept soukromého koncového spotřebitele, někoho, kdo uzavírá smlouvu a není zapojen v obchodní nebo profesionální činnosti.[25]

Ve věci C-269/95 *Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl*, Soudní dvůr potvrdil stanovisko, že spotřebitelská smlouva se týká pouze jednání pro

[22] Dickinson, A., Lein, E., James, A. (eds). *The Brussels I Regulation recast*. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2015, s. 217.

[23] Skutkový stav: Společnost z Francie (prodávající) uzavřela se společností z Německa (kupující) kupní smlouvu s dodávkou obráběcího stroje. Rozhodnutí na zaplacení sumy bylo vykonáno před francouzskými soudy. Nakonec Kasační dvůr položil předběžnou otázku SDEU, zda lze považovat prodej obráběcího stroje s platbou formou dvou směnek za koupi movitých věcí na splátky dle čl. 13 Bruselské úmluvy?

[24] Bod 17-21 rozsudku Soudního dvora ze dne 21. 6. 1978 ve věci C-150/77, *Bertrand v Paul Ott KG*.

[25] McParland, M. *The Rome I regulation on the law applicable to contractual obligations*. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 498.

soukromé účely mimo profesionální a podnikatelské činnosti, a to i tehdy, pokud má strana v úmyslu tuto činnost vykonávat v budoucnu.[26]

Možnost převodu práv ze spotřebitelské smlouvy na 3. osobu řešil SDEU ve věci C-89/91[27]. Soudní dvůr v rámci zodpovězení předběžných otázek se zabýval, zda práva vyplývající ze spotřebitelské smlouvy mohou být převedeny na jinou osobu. SDEU však zdůraznil, že pojem spotřebitele je potřeba interpretovat restriktivně a autonomně, musí jít tedy o finálního soukromého spotřebitele, který nejedná v rámci podnikatelské nebo profesionální činnosti a spotřebitel musí být i osobně stranou žalovanou nebo žalující.[28] Toto pravidlo nevylučuje podání kolektivní žaloby organizací chránící spotřebitele. Možnost podání žaloby organizací obvykle zakládají směrnice na ochranu spotřebitele (srov. Článek 7 odst. 2 směrnice 93/13/ES nebo článek 3 směrnice 2009/22/EU), tyto preventivní žaloby se netýkají individuálních skutečně uzavřených smluv, v jejich rámci je prováděn toliko abstraktní přezkum.[29]

Problém se může jevit u smíšené smlouvy, kdy část závazku se týká podnikatelské a profesionální činnosti a část spadá pod soukromý účel. Situaci řešil SDEU ve věci C-464/01, *Gruber v. Bay Wa AG*. Soud se zabýval otázkou, když se část kupní smlouvy týká soukromých záležitostí a část podnikatelských, přičemž soukromý účel převažuje, zda přísluší aplikace ustanovení pro spotřebitelskou smlouvu dle Bruselské úmluvy. Vzhledem k restriktivnímu výkladu a ochranné funkci nelze vykládat nad rámec výslovné úpravy. Ochrana dle článků 13 až 15 Bruselské úmluvy

---

[26] Rozsudek Soudního dvora ve věci C-269/95: Spor mezi společností Dentalkit Srl (žalující) a panem Benincasou (italský státní příslušník), kdy uzavřeli franšízovou smlouvu, pan Benincasa byl zmocněn k otevření obchodu v Německu, obchodní záměry se nakonec nerealizovaly a předběžná otázka zněla, zda může být osoba považována za spotřebitele dle čl. 13 a 14 Bruselské úmluvy při uzavření smlouvy za účelem budoucího výkonu profesionální nebo podnikatelské činnosti.

[27] Rozsudek Soudního dvora ve věci C-89/91 *Shearson Lehmann Hutton Inc. vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH. V původním řízení vystupovala společnost z Německa a společnost z USA, na kterou převedl německý občan práva pro účely zastoupení v řízení.*

[28] Kyselovská, T., Rozehnalová, N. *Rozhodování Soudního dvora EU ve věcech příslušnosti: (analýza rozhodnutí dle nařízení Brusel Ibis)*. Masarykova univerzita, 2014, s. 281–284.

[29] Viz rozsudek Soudního dvora ze dne 1. 10. 2002 ve věci C-167/00 (bod 38-39), rozsudek Soudního dvora ze dne 28. 7. 2016 ve věci C-191/15 (bod 51).

nemůže být vztažena na smlouvy týkající se i částečně výkonu profesionální nebo podnikatelské činnosti, ledaže by byla v kontextu smlouvy zcela okrajová.[30]

Z pohledu unijní úpravy je vyloučena mj. smlouva uzavřená mezi dvěma osobami, přičemž ani jedna nejedná v rámci obchodní či profesní činnosti. Soudní dvůr vysvětlil, že spotřebitelskou smlouva nepokrývá případy uzavření mezi dvěma podnikajícími osobami tak ani smlouvy, kdy ani jedna strana nejedná v rámci obchodní či profesní činnosti. Pojem spotřebitel musí být vykládán ve smyslu, že uzavírá smlouvu s osobou, která jedná v rámci výkonu obchodní či profesní činnosti.[31]

Naopak koncept spotřebitele není limitován na běžné zboží a služby pro osobní nebo rodinné použití. Zásadně nejsou stanoveny finanční limity, když status spotřebitele není určen jen slabé či znevýhodněné straně. Pouze musí být splněno, že smlouva byla uzavřena pro individuální potřebu a soukromé užití.[32] Obdobný postoj zaujal SDEU ve věci C-110/14, kde se soud zabýval, zda při uzavření smlouvy o úvěru mezi bankou a advokátem bude považováno za spotřebitelskou smlouvu. Soudní dvůr odpověděl na otázku kladně, když zdůraznil, že může být osoba advokáta považována za spotřebitele, aniž je ve smlouvě upřesněn účel úvěru, pokud tato smlouva nesouvisí s výkonem povolání.[33]

Za uvedení stojí rozhodnutí ve věci C-498/16, *Maximilian Schrems v. Facebook Ireland Limited*. V řízení vystupoval M. Schrems (žalobce) jako uživatel facebooku, kde mj. prezentoval vydavatelskou a přednáškovou

---

[30] Rozsudek soudního dvora ze dne 20. 1. 2005 ve věci C-464/01 (zejm. body 39-43), skutkový vztah: Kupní smlouva mezi společností BayWa AG (prodávající) a Johann Gruber (kupující) týkající se tašek na střechu hospodářství, přičemž 60 % plochy je využíváno soukromě.

[31] Rozsudek soudního dvora ze dne 5. 12. 2013 ve věci C-508/12, *Vapenik v. Thurner* (bod 32-39). Týkalo se výkladu spotřebitelské smlouvy dle článku 6 odst. 1 písm. d) nařízení 80/2004/ES, kterým se zavádí evropský exekuční titul.

[32] McParland. *The Rome I regulation on the law applicable to contractual obligations*, s. 526.
Srov. Věc C-99/96 *Hans-Hermann Mietz v Intership Yachting Sneek BV*,

[33] Rozsudek soudního dvora ze dne 3. 9. 2015 ve věci C-110/14, *Horațiu Ovidiu Costea v. SC Volksbank România SA*. (Bod 27): I když advokát disponuje vysokou úrovní odborných znalostí, nemění to jeho pozici slabší strany vůči prodávajícímu. Spotřebitel nemůže především ze své pozice ovlivnit existenci podmínek předem vyhotovených prodávajícím, ochrana se tak poskytuje i jeho vyjednávací síle.

činnost týkající se práva informačních technologií a ochrany osobních údajů, na které se specializuje. Na základě zveřejněné výzvy žalobcem na něj postoupilo nároky vůči žalované několik osob (tyto nároky spotřebitelů pocházely z Rakouska, Německa a Indie). Soud se v rámci sporu zabýval především zodpovězení otázky, zda spotřebitel ztrácí toto postavení, pokud na této sociální síti také vydává knihy, přednáší, vybírá dary a nechává si postoupit nároky řady spotřebitelů, za účelem uplatnění těchto nároků u soudu. Ve stanovisku generálního advokáta uvádí M. Bobek, že vykonávání zmíněných činností neznamená v případě nároků týkajících se vlastního účtu na Facebooku pro soukromé účely ztrátu postavení spotřebitele.[34] Soudní dvůr shodně se stanoviskem k první otázce, že uživatel na Facebooku neztrácí postavení spotřebitele, pokud vydává knihy, přednáší, provozuje internetové stránky a nechává si postoupit nároky spotřebitelů za účelem uplatnění u soudu. Naopak negativní stanovisko SDEU zaujal k uplatňování postoupených nároků jiných spotřebitelů u soudu ve vztahu k příslušnosti u spotřebitelských smluv dle nařízení Brusel I.

V rozsudku ve věci C-630/17[35] při zodpovězení jedné z položených předběžných otázek SDEU vysvětlil, že osoba, která uzavřela smlouvu o úvěru za účelem rekonstrukce nemovitosti, v níž má zároveň bydliště, zejména však za účelem poskytování turistických ubytovacích služeb, nemá postavení spotřebitele. Ledaže by poskytování turistických služeb bylo jen okrajové v celkovém rámci smlouvy, která jinak slouží převážně k soukromým účelům. Soudní dvůr tak zachoval právní stanovisko u tzv. smíšených smluv (srov. C-461/01, *Gruber v. Bay Wa AG*).

Ve věci C-208/18 se Soudní dvůr zabýval postavením spotřebitele u smlouvy týkající se finančního nástroje s „*brokerskou*“ společností.

---

[34] M. Bobek v stanovisku (body 54-62) uvádí, že pan Schrems měl s Facebookem uzavřené 2 samostatné smlouvy (jedna pro účet na Facebooku a druhá pro stránku na Facebooku) a dotčené nároky vyházejí ze soukromého účtu. Naopak, kdyby existovala jediná smlouva (pro soukromý účet i stránku na Facebooku), šlo by o smíšenou smlouvu a uplatnilo by se kritérium stanovené ve věci Gruber (C-464/01). Z posouzení smluvního a objektivního postavení spotřebitele vyplývá, že skutečnost, že žalobce se specializoval a zabýval činností v oblasti související s jeho vlastními nároky vůči spol. Facebook není rozhodující, zkušenosti a znalosti nevylučují postavení spotřebitele.

[35] Rozsudek soudního dvora ze dne 14. 2. 2019 ve věci C-630/17, *Anica Milivojević v. Raiffeisenbank St. Stefan-Jagerberg-Wolfsberg eGen.*

V původním řízení J. Petruchová (studentka VŠ s prací na částečný úvazek) žalovala u českých soudů brokerskou společnost FIBO (založená dle kyperského práva) na náhradu škody způsobené nepřesně provedenou transakcí. Žalobkyně měla u společnosti FIBO rámcovou smlouvu, podle níž uskutečňovala transakce rozdílovými smlouvami na devizovém trhu FOREX.[36] České soudy měly pochybnost, zda jde o spotřebitele, kdy mj. v daném případě se osoba řadí mezi „neprofesionální klienty" ve smyslu článku 4 odst. 1 bodu 12 směrnice 2004/39/EU. SDEU obdržel předběžnou otázku, *zda dle článku 17 odst. 1 nařízení Brusel I bis považovat za spotřebitele i osobu, která se na základě vlastních aktivně činěných příkazů účastní prostřednictvím třetí osoby obchodu na trhu FOREX*? SDEU v odůvodnění k definici spotřebitele potvrdil závěry z předešlé judikatury. Pojem spotřebitele má objektivní povahu, znalosti či odbornost finančních nástrojů, rozsah rizika finančních ztrát nebo aktivní jednání v rámci transakce jsou pro účely kvalifikace nerozhodné. Stejně jako hodnota transakcí (stovky tisíc eur) nemění podstatu spotřebitelské smlouvy. Nakonec to, že žalobkyně spadá pod definici „neprofesionální klient" dle zmíněné směrnice nemění její kvalifikaci jako spotřebitele dle procesního nařízení. Rovněž oba instrumenty sledují odlišné cíle.[37]

V nedávném rozhodnutí ve věci C-744/19 řešil SDEU otázku, zda může být za spotřebitele považován hráč online pokeru, který z této činnosti má vysoké pravidelné a vysoké příjmy přes 10 let a tráví hraním 9 hodin denně. V původním řízení podal B. B. (Slovinsko), hráč pokeru žalobu proti společnosti PEI (Maltská republika) u slovinských soudů. Žalovaná společnost namítala nepříslušnost, jelikož B. B. je profesionálním hráčem pokeru. Předběžná otázka zněla: *Zda smlouva o hraní online pokeru uzavřená spotřebitelem, netýkající se profesionální nebo podnikatelské činnosti, podléhající všeobecným obchodním podmínkám provozovatele, i když se uvedená osoba několik let živila získanými příjmy, ačkoliv nemá registraci pro druh této činnosti ani ji dále nenabízela třetím osobám jako placenou službu?* SDEU v odůvodnění uvedl, že nařízení Brusel I neomezuje peněžní hodnotu spotřebitelských smluv, i pokud hraní zajišťovalo žalobci obživu. Spotřebitel je vykládán objektivně, nehrají roli jeho znalosti. Dále je rozhodující, zda je účel smlouvy soukromý při uzavření

[36] FOREX = mezinárodní devizový trh. Jednoduše řečeno, Forex je trh, na kterém se směňuje jedna měna za druhou při určité ceně.

[37] Rozsudek soudního dvora ze dne 3. 10. 2019 ve věci C-208/18, *Jana Petruchová v. FIBO Group Holdings Limited*.

i následném vývoji. A nakonec pravidelnost činnosti nehraje roli při určení, zda lze osobu kvalifikovat jako spotřebitele. Důležité je i to, že žalobce nenabízel služby spojené s hraním pokeru třetím osobám, ani pro tuto činnost neměl formální registraci. Soud uzavřel, že výše výher z partií pokeru, případné znalosti nebo odbornost, jakož i pravidelnost činnosti hraní pokeru nevedou k tomu, že tato osoba ztrácí své postavení „spotřebitele".[38]

2.1.4 Hodnocení judikatury SDEU k pojmu spotřebitele

K zhodnocení vývoje judikatury SDEU a přístupu k pojmu spotřebitele, je na místě říct, že lze shledat zásadně shodný přístup unijního práva a Soudního dvoru v charakteristických znacích spotřebitele, tedy I) že jde o fyzickou osobu II) jednající mimo účel profesionální a obchodní činnosti. Kladné a pozitivní pro zachování právní jistoty je, že judikatura dala jasný návod, kdy danou osobu zařadit pod rámec spotřebitelské ochrany.[39] V situacích výslovně neupravených unijní úpravou, až v principu se k této otázce přistupuje autonomně a restriktivně.[40] Pro zachování pravidel o spotřebitelské smlouvě dle kolizních a procesních předpisů, musí samotný spotřebitel vystupovat i v rámci řízení před soudem, totiž možnost postoupení nároku na 3. osobu SDEU vyloučil.[41]

Otázkou převodu nároku ze spotřebitelské smlouvy se zabýval SDEU u případů v rozsahu Bruselské úmluvy a nařízení Brusel I.[42] Někteří autoři vidí slabinu tohoto přístupu ve vztahu k rozhodnému právu. Pokud si strany ve spotřebitelské smlouvě nezvolili rozhodné právo, určí se podle bydliště spotřebitele. Pokud po postoupení se přestane uplatňovat na původní závazek ustanovení o spotřebitelské smlouvě, změní se

---

[38] Rozsudek soudního dvora ze dne 10. 12. 2020 ve věci C-774/19, *A. B. a B. B. v. Personal Exchange International Limited*.

[39] Srov. *Johann Gruber vs. Bay Wa* (tzv. smíšené smlouvy), *Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl* (výkon profesionální činnosti v budoucnu).

[40] Bod 34. *Bertrand v Paul Ott KG.*

[41] Viz C-89/91 *ShearsonLehmannHutton Inc.vs. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*; C-498/*16 Maximilian Schrems v. Facebook Ireland Limited*.

[42] Viz Věc C-89/91; Věc C-498/16 (*Schrems v. Facebook*) nebo Věc C-191/15 *(Verein für Konsumenteninformation v. Amazon EU Sàrl*) – dle nařízení o evropském platebním rozkazu.

i způsob určení rozhodného práva dle článku 4 nařízení Řím I. To by umožnilo spotřebiteli jednostranně měnit rozhodné právo postoupením jeho nároku, což bezpochyby nebylo úmyslem unijní legislativy.[43]

Osobně hodnotím pozitivně rozhodnutí ve věci C-498/16, *Maximilian Schrems v. Facebook Ireland Limited*, v otázce ztrátě pravidel o příslušnosti dle spotřebitelské smlouvy (článek 17-19 nařízení Brusel I bis) při převodu nároků spotřebitele na 3. osobu. I ve vztahu ke kolektivní žalobě, Jak uvádí M. Bobek ve stanovisku generálního advokáta, nařízení Brusel I neobsahuje zvláštní ustanovení týkající se postoupení nároků nebo postupů kolektivní ochrany práv.[44]

Ve věcech C-208/18 nebo C-744/19 lze najít tendenci rozšiřování předmětů smluv, které uzavírají spotřebitelé. SDEU však k definici spotřebitele zastává v jednotlivých případech zásadně stejná kritéria vycházející z předchozí judikatury. To i v případech, kdy se spotřebitel dané činnosti věnuje aktivně a dosahuje značné a pravidelné zisky.[45] Zjednodušeně lze shrnout, že pokud fyzická osoba bude ve vztahu k smlouvě jako koncový soukromý spotřebitel, jednající mimo obchodní a profesionální činnost, splňuje kvalifikaci spotřebitele dle kolizní a procesní úpravy. I přes restriktivní výklad zdůrazňovaný Soudním dvorem, spadá do této kategorie velké množství osob, které mohou uzavírat z pozice spotřebitele širokou škálu smluv.

---

[43] Ulrich Magnus et al. *Rome I Regulation - Commentary*. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2016, s. 461–462.
Dotčená rozhodnutí se zabývala otázkou příslušnosti u spotřebitelské smlouvy, neřešila pak všechny možné kolizní dopady. Přesto popsanou situaci považuji spíše za hypotetickou, přinejmenším SDEU se jí doposud nemusel zabývat.

[44] Stanovisko generálního advokáta, Věc 498/16 (bod. 120-122): Komise učinila několik pokusů pro zavedení nástrojů ke kolektivní ochraně práv, viz „Zelená kniha o kolektivním odškodnění spotřebitelů“ COM(2008) 794 final nebo doporučení 2013/396/EU o společných zásadách pro prostředky kolektivní ochrany, doposud však nedošlo k přijetí závazného unijního předpisu.

[45] Hartley, T. C. Recent developments under the Brussels I regulation. *International & Comparative Law Quarterly*. 2020, č. 4, s. 989–990.
-Tento závěr rozvíjí i stanovisko generálního advokáta ve věci C-208/18, bod 52. Postavení spotřebitele by neměla osoba ztratit, i když převážnou část jejího příjmu dosahuje zisk na trhu FOREX. To by mohlo vést k tomu, že při stejném zisku by milionář byl považován za spotřebitele a osoba ze střední třídy nikoliv.

2.1.5 Spotřebitel ve vnitrostátní úpravě

Úprava pojmu spotřebitele je v českém soukromém právu zakotvena v § 419 ObčZ: „*Spotřebitelem je každý* ***člověk****, který* ***mimo rámec své podnikatelské činnosti*** *nebo* ***mimo rámec samostatného výkonu svého povolání*** *uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná*."

Jak uvádí i důvodová zpráva, pojetí reflektuje unijní právo, s odkazem na příslušné směrnice. Toto vymezení nahradilo úpravu v předchozím občanském zákoníku, kde bylo dvojí pojetí spotřebitele, jednak obecné, které se vztahovalo široce na všechny osoby, a užší pro speciální typy smluv hovořící jen o fyzických osobách.[46] Současné pojetí spotřebitele je objektivní, postavení spotřebitele je nezávislé na konkrétních znalostech nebo dostupných informacích dotyčné osoby (shodně s pojetím v judikatuře SDEU).[47]

Ve veřejném právu je pojem spotřebitele definován obecně v zák. o ochraně spotřebitele: *„Spotřebitelem fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání"*. Jde o obdobnou definici, neboť bezpochyby musí odpovídat unijnímu pojetí.[48] Pro srovnání, definice spotřebitele ve znění do 1. 8. 2010: *„Spotřebitelem fyzická nebo právnická osoba, která nakupuje výrobky nebo užívá služby za jiným účelem než pro podnikání s těmito výrobky nebo službami"*.[49] U vývoje právní úpravy lze identifikovat jednak omezení spotřebitele jen na fyzické osoby, dále upuštění od omezení věcného rozsahu na koupi výrobků či služeb.

Příkladem z judikatury k pojmu spotřebitele se Nejvyšší soud vyslovil následovně:[50] *„Zda fyzická osoba uzavírající smlouvu s dodavatelem je v postavení spotřebitele, je rozhodující především účel jednání takové osoby v konkrétním smluvním vztahu. Okolnost, že spotřebitel má podnikatelské oprávnění, je pro posouzení jeho právního postavení ve smluvním vztahu s dodavatelem irelevantní"*. V zákoně se lze setkat navíc s označením

---

[46] Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, K § 419.

[47] Vondráček, O. *§ 419* in Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. *Občanský zákoník*. Praha: C. H. Beck, 2022.

[48] § 2 odst. 1 písm. a) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele.

[49] Novela provedená zák. č. 155/2010 Sb. Dle důvodové zprávy reaguje na současné pojetí v evropském spotřebitelském právu.

[50] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2016, sp. zn. NS 33 Cdo 1685/2015.

Při zhodnocení přístupu českého práva k pojmu spotřebitele hodnotím, že současný přístup odpovídá evropské úpravě. To lze konkrétně spatřit i na vývoji definice spotřebitele v ObčZ oproti původnímu zák. č. 40/1964 Sb. nebo vývoji v zák. o ochraně spotřebitele. Posun pojmu spotřebitele soukromoprávní i veřejnoprávní úpravy shodně spočívá v I) omezení na fyzické osoby, II) v rozšíření i na jakákoli jednání s podnikatelem než za účelem uzavření spotřebitelské smlouvy.[51] Do budoucna lze předpokládat tendenci sbližování legislativy v oblasti ochrany spotřebitele na vnitřním trhu i vzhledem k častějšímu využívání plné harmonizace u spotřebitelského *acquis* za účelem sbližování pravidel u ochrany spotřebitele.[52]

2.2 Podnikatel

Pro kontrast ke spotřebiteli uvedu i protistranu, která se spotřebitelem uzavírá smlouvu. Provedu stručné srovnání pojmu podnikatele v jednotlivých právních instrumentech jako v přechozí části týkající se spotřebitele. Osoba podnikatele je stejně jako spotřebitel definována pro účely jednotlivých předpisů samostatně.

2.2.1 Podnikatel v unijním právu (acquis)

Institut podnikatele je, dle již srovnávaných směrnic definován následovně:

- (Článek 2 směrnice 85/577/EHS): *„Dodavatelem“ jakákoli fyzická nebo právnická osoba, která v předmětných transakcích jedná v rámci svých podnikatelských činností nebo výkonu svého povolání, jakož i osoba, která jedná jménem nebo na účet dodavatele“.*
- (článek 2 písm. c) směrnice 93/13/EHS): *"prodávajícím nebo poskytovatelem" fyzická nebo právnická osoba, veřejnoprávně nebo soukromoprávně vlastněná, která ve smlouvách, na které se vztahuje tato směrnice, jedná pro účely související s její obchodní nebo výrobní činnosti nebo povoláním“*.

[51] Večeřa. *Ochrana spotřebitele v České republice a Evropské unii*, s. 212–213.

[52] Klamert, M. What We Talk About When We Talk About Harmonisation. *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*. 2015, č. 1.

- (článek 2 písm. b) směrnice 2005/29/ES): *„obchodníkem“ fyzická nebo právnická osoba, jež v obchodních praktikách spadajících do oblasti působnosti této směrnice jedná za účelem, který lze považovat za provozování jejího obchodu, živnosti nebo řemesla anebo výkonu jejího svobodného povolání, a kdokoli, kdo jedná jménem obchodníka nebo v jeho zastoupení“*.
- (článek 2 odst. 2 směrnice 2011/83/EU): *„obchodníkem“ fyzická nebo právnická osoba bez ohledu na to, zda je v soukromém či veřejném vlastnictví, která jedná, i prostřednictvím jiné osoby jednající jejím jménem nebo v jejím zastoupení, za účelem, který lze považovat za její obchodní činnost, podnikání, řemeslo nebo povolání v souvislosti se smlouvami, na které se vztahuje tato směrnice“*.

Ačkoliv definice podnikatele se různí, lze identifikovat společné rysy v unijním právu. Charakteristické tak bude, že I) jde o činnost vykonávanou vlastním jménem, II) za účelem dosažení zisku či jiného výnosu sloužícího k pokrytí životních potřeb, III) úmysl činnost vykonávat stabilně IV) odpovědnost osoby za svou činnost.[53]

2.2.2 Podnikatel v Nařízení Brusel I bis a nařízení Řím I

Charakteristiku podnikatele upravuje nařízení Řím I v článku 6 odst. 1: *„osobou, která jedná v rámci výkonu své profesionální nebo podnikatelské činnosti (dále jen „obchodník“)“*. V anglické verzi je v článku 6 označení „*professional*“, naopak v unijních směrnicích se obvykle vyskytuje anglické označení („*trader*“, „*seller*“, „*vendor*“ nebo „*creditor*“). Jako sjednocující však působí definice takové osoby a její význam, i přes odlišnou terminologii.[54] V nařízení Brusel I bis v článcích 17–19 se setkáme s označením „*smluvní partner*“ (bez dovětku podnikatel/obchodník/dodavatel apod.).

[53] Bělohlávek, A. J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1044–1045.

[54] Calliess, G.-P. (ed.). *Rome Regulations: commentary on the European rules on the conflict of laws*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2011, s. 133–134.

2.2.3 Podnikatel ve vnitrostátní úpravě

Definici pojmu podnikatele nalezneme v § 420 ObčZ: odst. 1) *„Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku“*, a rozšíření v odst. 2) *„Pro účely ochrany spotřebitele a pro účely § 1963 se za podnikatele považuje také každá osoba, která uzavírá smlouvy související s vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností či při samostatném výkonu svého povolání, popřípadě osoba, která jedná jménem nebo na účet podnikatele“*.

Právní doktrína se shoduje na základních znacích osoby podnikatele, které musí být splněny kumulativně:[55] I) samostatnost – ve smyslu trvalosti (pokrývá i sezónní činnosti), II) na vlastní účet a odpovědnost, III) za účelem dosažení zisku a soustavně – to, že osoba je dlouhodobě ve ztrátě ji nezbavuje postavení podnikatele, a IV) živnostenským nebo jiným způsobem. Současná úprava stojí na širokém pojetí, ze kterého lze vyvodit záměr zařadit pod pojem všechny osoby, které fakticky naplňují definiční znaky (materiální pojetí), oproti přechozí úpravě, která podmiňovala označení za podnikatele příslušným oprávněním nebo zápisem do obchodního rejstříku či jiné evidence.[56] Odst. 2 dle důvodové zprávy reaguje především na ochranu spotřebitele v situacích, kdy uzavírá smlouvu s osobou, pro kterou není podstatné kritérium zisku (např. při provozu nemocnic, veřejné dopravy, veřejně prospěšných ústavů), tedy zejm. osoby náležející do veřejného sektoru. Odkazováno je na konformitu s evropským právem (směrnice Rady 93/13/EHS, 2011/83/EU a další).

Podobně jako u pojmu spotřebitele lze spatřovat u podnikatele vývoj v pojetí definice. Na vnitrostátní úrovni tak došlo ke sblížení tohoto pojmu, který se přiblížil souladnému pojetí v unijních instrumentech. Shodně tak je rozhodující, zda osoba naplňuje znaky podnikatele a jak se fakticky jeví na okolí. U spotřebitelských obchodů není rozhodné kritérium jednání za účelem dosažení zisku[57]. Společným požadavkem je

---

[55] Lasák, J. *§ 419*. Lavický, P et. al. *Občanský zákoník. 1: Obecná část (§ 303-654)*. Praha: Beck, 2022.

[56] Srov. § 420 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník a § 2 zákona č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník.

[57] Srov. § 420 odst. 2 zákona č. 89/2012. Sb., občanský zákoník a článek 2 písm. c) směrnice Rady 93/13/EHS nebo článek 2 odst. 2 směrnice 2011/83/EU *„osoba ve veřejném vlastnictví“*.

rovněž pravidelnost činnosti, a to bez ohledu na frekvenci (dny, měsíce anebo sezónní činnost).

2.3 Obrázek: spotřebitel v judikatuře SDEU

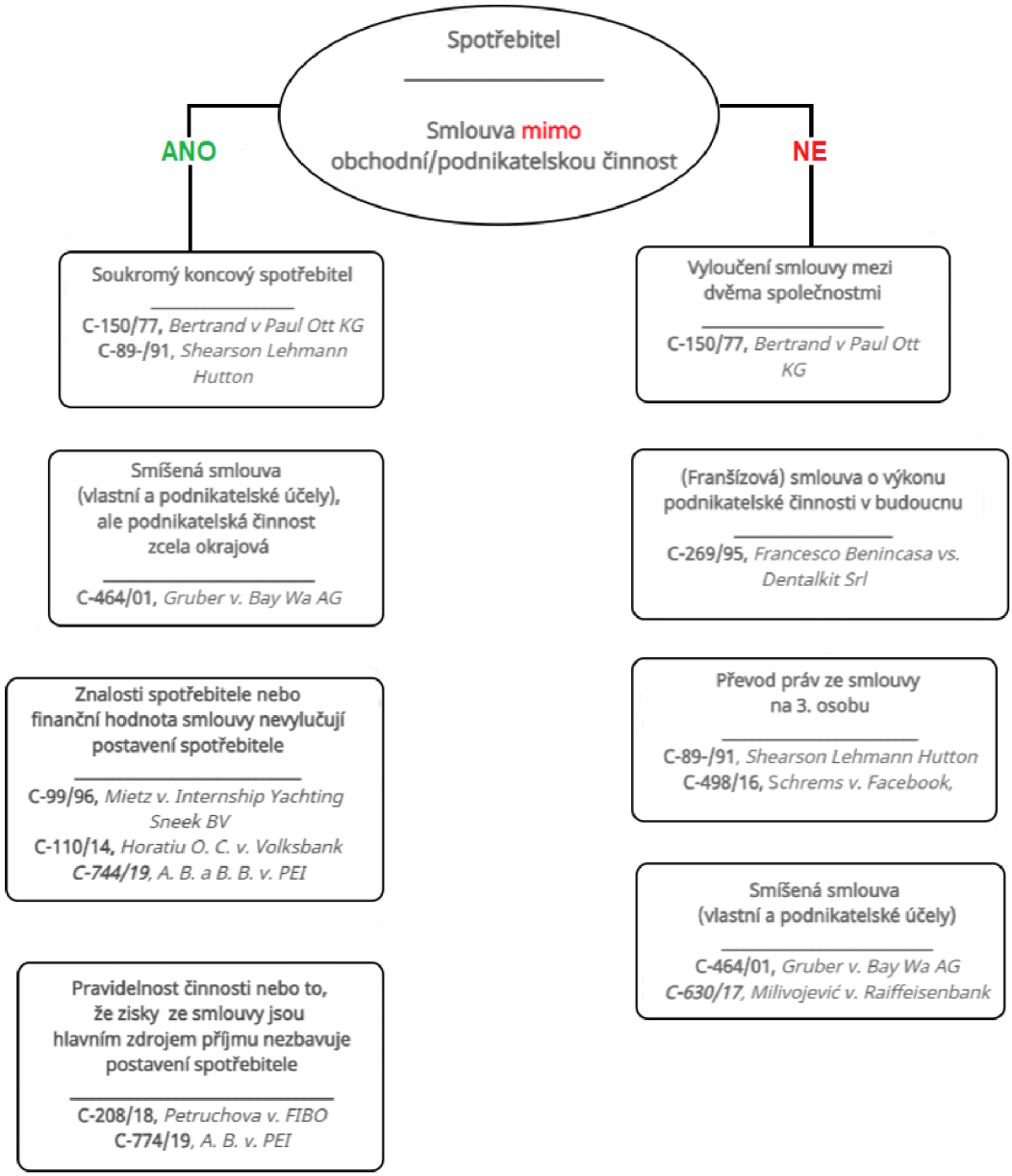

Obrázek 1: Některé závěry z judikatury SDEU k pojmu spotřebitele (vlastní tvorba)

3 Spotřebitelská smlouva v kolizní a procesní úpravě

3.1 Působnost spotřebitelské smlouvy

Aby šlo smlouvu podřadit pod aplikaci nařízení Brusel I bis a nařízení Řím I, je na prvém místě ověření, zda jsou naplněny předpoklady působnosti časové, místní, osobní a věcné. Mimo splnění působnosti musí ve vztahu existovat mezinárodní prvek.[58]

Dle článku 66 odst. 1 nařízení Brusel I bis se použije u sporů ze spotřebitelské smlouvy zahájených od 10. ledna 2015. Pro kolizní úpravu stanoví článek 28 nařízení Řím I použitelnost u smluv uzavřených po 17. prosinci 2009.[59]

Z hlediska místní působnosti se nařízení použijí před soudy členských států, s výjimkou Dánska u nařízení Řím I (viz bod 46 preambule nařízení Řím I).

Věcná působnost bude splněna pochopitelně tehdy, když půjde o spotřebitelskou smlouvu, její rozsah bude rozebrán blíže. Obecně věcnou působnost však obě nařízení stanoví v článku 1, jde o věci občanské nebo obchodní. Zde je mj. uveden výčet vyloučených otázek z dosahu nařízení.[60]

---

[58] Rozehnalová. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*, s. 67–69.
Nařízení autonomní definici mezinárodního prvku nestanoví. Rozlišit lze mezinárodní prvek na I) absolutní: typicky různé místo podnikaní, bydliště, umístění předmětu smlouvy do zahraničí apod., II) subjektivní: strany smlouvy z jednoho státu, situují sudiště do zahraničí nebo si zvolí cizí právo. Přístup u druhé situace není jednoznačný, nařízení Řím I v článku 3 odst. 3 však tuto možnost připouští. Limitem však budou kogentní normy fóra a názor rozhodujícího orgánu v daném sporu.

[59] Tamtéž, s. 57.

[60] Pojem občanské a obchodní věci zpřesnil i SDEU, v historickém rozhodnutí (C-29/76 *LTU v Eurocontrol*) vyloučil z aplikace vztahy mezi soukromou osobou a veřejnou autoritou při výkonu pravomoci. Nepodstatné rovněž bude, jestli řízení bude před civilními, trestními či správními soudy (srov. C-172/91 *Sonntah vs. Weidmann*).

V neposlední řadě se ověří osobní působnost. U nařízení Brusel I bis je obecným pravidlem v článku 4 bydliště žalovaného na území členského státu. To je ovšem modifikováno ve zvláštních případech, jednak u žaloby podané spotřebitelem, dle článku 18 odst. 1, v zásadě nebude záležet na bydlišti protistrany nebo v případě prorogace.

3.2 Předsmluvní odpovědnost

V rámci kontraktační procesu se jeví otázka, jak je upravena fáze předsmluvního jednání (*culpa in contrahendo*). Pod samotným pojmem lze chápat právně relevantní styk mezi subjekty, na základě, kterého smluvní vztah vznikl nebo vzniknout mohl. Účelem předsmluvní odpovědnosti je chránit dobrou víru účastníka v korektní postup ostatních subjektů.[61] Někdy dochází k připodobnění k bezdůvodnému obohacení, to však primárně spočívá v navrácení majetku jedné osoby jiné, naopak předsmluvní odpovědnost stojí v nahrazení škody způsobené jednáním před uzavřením smlouvy.[62]

Nařízení Řím I explicitně předsmluvní odpovědnost vylučuje ze svého rozsahu v článku 1 odst. 1 písm. j). To doplňuje bod 10 preambule, který odkazuje na článek 12 nařízení Řím II pro závazky vyplývající z předsmluvního jednání, což dotváří povahu mimosmluvního závazku. Bod 30 preambule nařízení Řím II upřesňuje, že pod pojem spadá jednání předcházející uzavření smlouvy, které může mít podobu porušení povinnosti podat pravdivé informace nebo selhání jednání o uzavření smlouvy. Důvody lze blíže částečně identifikovat v rozhodnutí SDEU ve věci C-334/00 *Tacconi*, dle kterého institut předsmluvní odpovědnosti zahrnuje jednání, jejichž prostřednictvím je porušena povinnost chovat se v souladu s principy dobré víry či poctivého obchodního styku.[63] Pro účely uzavření spotřebitelské smlouvy je významný článek 12 odst. 1 Nařízení Řím II, který stanoví pro určení rozhodného práva hraniční určovatel *lex cause* smlouvy, bez ohledu na to, zda byla skutečně uzavřena.

Vývojově bylo vyloučení předsmluvní odpovědnosti rozsahu nařízení Řím I diskontinuitou oproti předchozí úpravě v Římské úmluvě,

[61] Bělohlávek. *Římská úmluva a Nařízení Řím I*, s. 542–543.

[62] Calliess, G.-P. (ed.). *Rome Regulations*, 2011, s. 522–523.

[63] Valdhans, J. *Právní úprava mimosmluvních závazků s mezinárodním prvkem*. C.H. Beck, 2012, s. 212–213.

která tuto problematiku ještě nevylučovala. Úprava je tak nyní začleněna v rámci evropského justičního prostoru v nařízení Řím II, kde je zdůrazněno autonomní a sui generis uchopení předsmluvní odpovědnosti. Je to logické, vzhledem k odlišnému chápání. Zatímco v německém právu závazky a náhrady škody z předsmluvního jednání podléhají pravidlům závazkového práva, tak common law přístup v Spojeném království stojí na smluvní svobodě a smluvní strana může kdykoliv ukončit kontraktaci. Sledování vlastního zájmu nemůže být v rozporu s dobrou vírou protistrany.[64] V Tuzemské úpravě je zakotvena autonomie vůle v předsmluvním jednání, ledaže osoba nejednala v dobré víře, tak se odpovědnost posoudí dle závazkového práva (viz § 1728 ObčZ, podobné německému přístupu). Ve vztahu ke spotřebiteli lze uvést rozšířenou informační povinnost z důvodu ochrany před závazným vstupem do smluvního závazku.[65]

3.3 Obvyklý pobyt a bydliště stran

Podstatný význam nejen u spotřebitelské smlouvy představuje kritérium obvyklého pobytu. Užití zaujímá v kolizních normách jako hraniční určovatel při určení rozhodného práva, tak při určení mezinárodní příslušnosti soudů.[66] Nařízení Řím I a některé další instrumenty evropského práva používají v českém překladu označení obvyklé bydliště, zastávají však totožné kritérium (existence dvojího označení je způsobená

[64] Bělohlávek. *Římská úmluva a Nařízení Řím I*, s. 546–557.
Pozn.: Jelikož je pojem *culpa in contrahendo* vykládán v jednotlivých právních řádech různě, bylo nezbytné zvolit autonomní pojetí v nařízení Řím II. Pro srovnání, přímá úprava smluvních závazků ve Vídeňské úmluvě neupravuje předsmluvní odpovědnost, ta zůstává v režimu národního práva. V nestátních kodifikacích úprava vychází z toho, že strany jsou při uzavírání smlouvy svobodné a nenesou odpovědnost za nedosažení konsensu, pokud jednaly v dobré víře (viz čl. 2:301 PECL nebo čl. 2.1.15 UNIDROIT Principles).

[65] Srov. Informační povinnosti vůči spotřebiteli v unijním právu: článek 4 směrnice 2008/122/ES či článek 8 odst. 4 směrnice 2011/83/EU. Ve vnitrostátním právu lze nalézt odraz zejm. v § 1811 odst. 2 ObčZ.

[66] Drličková, K. Význam a pojetí obvyklého pobytu (nejen) v evropském mezinárodním právu soukromém a procesním. Habilitační přednáška [online]. 2021, s. 466–467 [cit. 16. 9. 2022].

nejednotností překladu, pro účely tohoto textu budu tyto pojmy užívat jako synonyma).[67]

Za charakteristické znaky obvyklého pobytu v evropském mezinárodním právu soukromém lze označit fyzickou přítomnost, integraci v sociální struktuře a subjektivní složku. Pod posledním uvedeným se rozumí úmysl osoby na určitém místě dlouhodobě pobývat a zřídit si tam trvalé centrum svých zájmů. Vzhledem k vysoké mobilitě osob v rámci EU může dojít k otázkám, zda osoba může mít více obvyklých pobytů, případně mít žádný. Dle doc. Drličkové, by na základě zhodnocení kritérií a vzhledem k faktické povaze mělo vždy dojít k určení konkrétního pobytu. Nutné je vždy určit pouze jeden obvyklý pobyt, který figuruje jako hraniční určovatel, aby byla zachována předvídatelnost a právní jistota kolizní úpravy, stejně tak funkce jurisdikčního kritéria.[68]

Pojem obvyklý pobyt se vyskytoval již v původní kolizní úpravě, Římské úmluvě.[69] Ačkoliv text Úmluvy s pojmem pracoval, nebyla obsažena samotná definice. V nařízení Řím I je již obsažena definice obvyklého bydliště v článku 19. Odraz lze najít v článku 23 nařízení Řím II, které se uplatní u mimosmluvních závazků. Nařízení Řím I rozlišuje mezi obvyklým pobytem fyzických a právnických osob, u fyzických dále ještě na osoby, které jednají v rámci podnikatelské činnosti a které nikoliv.[70]

Obvyklé bydliště právnických osob. Dle článku 19 odst. 1 nařízení Řím I se u obchodní společnosti, sdružení nebo právnické osoby považuje obvyklým bydlištěm místo ústřední správy. Rozhodující je místo, kde skutečně dochází k rozhodování vedení společnosti. Jedná se o faktické sídlo (*real seat*) namísto formálně zapsaného sídla (*statutory seat*). Společnost tak nepotřebuje mít vůbec registraci, kde dochází k výkonu hlavního podnikání, v místě ústřední správy.[71] V odst. 2 je obvyklým bydlištěm místo, kde se nachází pobočka, zastoupení nebo jiná provozovna (dále jen „pobočka"), a to je-li smlouva skrze pobočku uzavřena nebo jejím prostřednictvím je plněno. Jde o pravidlo lex specialis vůči odst. 1

---

[67] Pojem obvyklý pobyt používá i český ZMPS (§ 29 a další).

[68] Drličková. *Význam a pojetí obvyklého pobytu (nejen) v evropském mezinárodním právu soukromém a procesním. Habilitační přednáška*, s. 471–473.

[69] Zejm. čl. 4 odst. 2 Římské úmluvy, dále také čl. 5, čl. 6, čl. 8 a čl. 9 – použito jako kritérium u speciální příslušnosti, materiální a formální platnosti smlouvy.

[70] Calliess, G.-P. (ed.). *Rome Regulations*, 2011, s. 308–309.

[71] Ferrari, F. (ed.). *Rome I Regulation*. München: Sellier European Law Publishers, 2015, s. 480–481.

a použije se vždy, je-li naplněno některé z kritérií. Pojmy „pobočka“, „zastoupení“ ani „jiná provozovna“ nařízení nedefinuje, lze ale vycházet z výkladu SDEU k článku 7 odst. 5 nařízení Brusel I bis s ohledem na ratio úpravy a shodnou terminologii. Pobočkou je místo, kde dochází k trvalému výkonu podnikatelské činnosti, disponuje vlastním obchodním vedením a navazuje obchodní vztahy s třetími osobami. Z pohledu třetí osoby je dále podstatná vědomost o právním spojení s mateřskou společností.[72]

Za obvyklé bydliště podnikajících fyzických osob se dle článku 19 odst. 1 považuje hlavní místo podnikaní. Jde o případy výkonu samostatné činnosti, případně svobodných povolání.[73] Hlavním místem podnikání je takové, kde osoba skutečně a převážně vykonává svou podnikatelskou činnost, opět jde o faktické kritérium. Stejně jako u právnických osob je použitelné pravidlo lex specialis v odst. 2 umožňující uzavřít či poskytnout plnění smlouvy skrze pobočku[74] V případě, že fyzická osoba vykonává samostatnou činnost ve více zemích a smlouva není jednoznačně spojena s konkrétní „provozovnou“, jako kritérium se uplatní hlavní místo podnikání.[75]

Obvyklé bydliště nepodnikajících fyzických osob, v našem případě spotřebitele, není v článku 19 definováno. K definovaní se využije autonomní koncept v srovnatelných oblastech unijního práva, typické oblasti jsou sociální zabezpečení, rodinné právo. Pojem v sobě zahrnuje jednak místo, kde jednotlivec pobývá, tak obvyklé středisko životních zájmů. Vyžaduje se trvalost pobytu a záměr osoby se v místě usadit. Pro určení konkrétního místa se užijí objektivní okolnosti života, v úvahu přichází trvání a pravidelnost, rodinný život, integrace ve společnosti, stabilní zaměstnaní a další okolnosti, ze kterých bude vycházet soud. [76] Identifikace obvyklého bydliště bude zvlášť významná u spotřebitelské smlouvy, kde se užije pro určení obligačního statutu smlouvy. Pokud nastane situace, že určení nelze provést z důvodu nejednoznačnosti, považuji za praktické využít názor části doktríny v nepoužití kolizní normy navazující na

---

[72] Rozehnalová et al. *Nařízení Řím I a Nařízení Řím II*, s. 251–252.
Viz 33/78 *Somafer SA vs. SAAr – Ferngas AG*.

[73] Ferrari, F. (ed.). *Rome I Regulation*, 2015, s. 483.

[74] Tamtéž, s. 249.

[75] Magnus, U., Mankowski, P. (eds). *Brussels Ibis regulation*, 2016, s. 806–807.

[76] McParland. *The Rome I regulation on the law applicable to contractual obligations*, s. 176–178.

obvyklé bydliště. Namísto toho by se využil náhradní hraniční určovatel dle kritéria nejužšího spojení (článek 4 odst. 4 nařízení Řím I).

Článek 19 odst. 3 na závěr reguluje možnost mobilního konfliktu, tedy otázku, ke kterému okamžiku se má vycházet ze skutečnosti rozhodné pro určení rozhodného práva.[77] Relevantním časem pro určení obvyklého bydliště je uzavření smlouvy. Toto pravidlo jasně zakotvuje, že změna obvyklého pobytu po uzavření smlouvy nemá vliv na určení rozhodného práva.[78] Jedná se o kogentní pravidlo, které se užije při určování obvyklého bydliště nepodnikající fyzické osoby, hlavního místa podnikání fyzické osoby i při posouzení ústřední správy právnické osoby.[79]

S pojmem bydliště se lze setkat v procesních předpisech, především i v nařízení Brusel I bis, stejně tak v předchůdcích Bruselská úmluva a nařízení Brusel I. Koncept bydliště se jurisdikčně lišil, proto již Bruselská úmluva nechala definici na vnitrostátním právu.[80] Pravidla pro určení bydliště jsou nyní upraveny v článku 62–63 nařízení Brusel I bis. Pravidlo pro určení bydliště fyzických osob se nachází v článku 62, kdy mohou nastat tři situace, I) má-li strana bydliště ve členském státě, kde byl podán návrh, použije soud své vlastní právo II) nachází-li se bydliště v jiném členském státě, uplatní se právo tohoto členského státu III) má-li strana bydliště v třetím státě, postupuje soud dle norem fóra.[81] Pokud by došlo v průběhu řízení ke změně bydliště do jiného státu, uplatní se obecné pravidlo *perpetuatio fori*, tedy setrvá příslušnost soudu,

---

[77] Kučera, Z., Pauknerová, M., Růžička, K. *Mezinárodní právo soukromé*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 119.

[78] Garcimartín Alférez, F. J. The Rome I Regulation: Much ado about nothing? *The European Legal Forum*. 2008, č. 2, s. 69–70.

[79] McParland. *The Rome I regulation on the law applicable to contractual obligations*, s. 179.

[80] Schlosser, P. *Report on the convention on jurisdiction and the enforcement of judgements in civil and commercial matters*. Úřední věstník, C 59/71, 1979, s. 25. V české úpravě je pojem „bydliště" fyzické osoby definován v § 80 ObčZ, jako místo, kde se člověk zdržuje s úmyslem žít zde s výhradou změny okolností trvale. Jde o pojem užívaný v civilním právu a zcela odlišný od pojmu „trvalý pobyt", který se uplatňuje ve správním právu pro účely evidence obyvatel.

[81] Magnus, U., Mankowski, P. (eds). *European Commentaries on Private International Law (ECPIL): commentary. Volume II, Rome I regulation*. Köln: Otto Schmidt, 2017, s. 990–991.

u kterého bylo řízení zahájeno.[82] Naopak článek 63 Nařízení Brusel I bis obsahuje autonomní definici bydliště právnických osob. Ustanovení obsahuje tři kritéria, a) sídlo b) ústředí, nebo c) hlavní provozovnu. Jde o taxativní výčet a mezi kritérii není hierarchie. Všechna místa se mohou nacházet buď v jednom, anebo více členských státech. V druhém případě pro účely nařízení má právnická osoba bydliště ve více státech, kde také může být žalována. K samotným kritériím, a) pojem sídlo se určí podle právního řádu v místě založení, b) ústředí představuje místo, kde je situován management a řízení společnosti (skutečné sídlo) c) a hlavní provozovna se určí podle místa, kde se nachází hlavní podnikatelská aktivita.[83]

Lze shrnout, že pojem obvyklý pobyt je úzce spojen s faktickou povahou a slouží jako spojení s určitým právním řádem, jeho výhodou je flexibilita, která ale někdy může klást vysoké nároky při určování na rozhodující orgán.[84] Pojem bydliště je pak výchozím hraničním určovatelem v procesním rovině, je definován pouze pro právnické osoby, vymezení bydliště fyzických osob je ponecháno vnitrostátnímu právu. Navíc bydliště u právnických osob je v nařízení Brusel I bis vymezeno pomoci tří alternativních kritérií, v důsledku se tak jedná o širší pojetí ve srovnání s obvyklým pobytem v kolizní úpravě.[85] Považuji to za správné nastavení, hraniční určovatel musí být vždy jednoznačně určitelný pro určení rozhodného práva. Dle doc. Valdhanse, z kolizního hlediska není vhodné ani možné koncipovat hraniční určovatel tak široce, jak to činí Nařízení Brusel I bis.[86]

---

[82] Rozehnalová et al. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*, s. 184.

[83] Magnus, U., Mankowski, P. (eds). *Rome I regulation*, 2017, s. 993–995.
Čl. 63 v odst. 2 obsahuje ještě zvláštní výklad k pojmu „sídlo" pro Kypr, Irsko a Velkou Británii. Dále pak odst. 3 stanoví, že pro určení sídla trustu použije soud své normy mezinárodního práva soukromého.

[84] Drličková. *Význam a pojetí obvyklého pobytu (nejen) v evropském mezinárodním právu soukromém a procesním. Habilitační přednáška*, s. 474–476.

[85] Pfeiffer, M. *Kritérium obvyklého pobytu v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Leges, 2013, s. 29–32.

[86] Valdhans. *Právní úprava mimosmluvních závazků s mezinárodním prvkem*, s. 237.

3.4 Rozsah spotřebitelské smlouvy

3.4.1 Účel úpravy a proces kontraktace

Regulace spotřebitelských smluvních vztahů v EU je založena na koncepci poskytnutí ochrany *slabším účastníkům*[87] z důvodu zranitelnosti spotřebitele. Rozvoj jednotného vnitřního trhu, odstranění cestovních bariér a vytvoření Schengenského prostoru přineslo nárůst v oblasti spotřebitelských obchodů. V přeshraničním styku často realizovaným pomocí internetu se spotřebitel těžko orientuje v předvídatelnosti o místu řešení sporu a režimu smlouvy.[88] Nejedná se o zvláštní smluvní typ, ale pouze o charakter smlouvy (kupř. kupní smlouva, smlouva o dílo apod.,), proto spotřebitelskou smlouvou může být až na výjimky jakákoli smlouva. Podnikatel v zásadě bude mít silnou vyjednávací pozici a rozšířený přístup k informacím. Typickým příkladem nezbytnosti ochrany jsou adhezní smlouvy, kdy spotřebitel bude moct návrh bezvýhradně přijmout nebo v případě výhrady k některým ustanovením jej odmítnout.[89]

SDEU ve vztahu k nařízení Brusel I bis vymezil předpoklady spotřebitelské smlouvy (článek 17–19)[90], I) jedna ze stran je spotřebitelem, který jedná mimo podnikatelskou či profesionální činnost II) smlouva byla skutečně uzavřena III) spadá do některé z kategorií v článku 17 odst. 1 písm. a) až c).[91] Lze ještě doplnit předpoklad, že spotřebitel je konečným uživatelem věci a sám se účastnil kontraktačního procesu (blíže kap. 2.1.3.). Hodnocení, zda slabší strana smlouvy je v pozici spotřebitele se posoudí k okamžiku uzavření smlouvy (analogicky článek 19 odst. 3, blíže kap. 3.3). K pojmu uzavření smlouvy se vyjádřil SDEU v případech zásilkových společností, které zaslaly spotřebiteli leták o údajné výhře, jejíž vyplacení mohlo být závislé na objednávce zboží určitého objemu. V případě *Gabriel*, rakouský spotřebitel uvěřil, že je výhercem, pokud si

---

[87] Viz rozsudek SDEU C-89/91, *Shearson Lehman Hutton v TVB*. Bod 18: Spotřebitel je ekonomicky slabší a méně zkušený v právních záležitostech než protistrana. Nebo také Bod 23 Preambule nařízení Řím I a bod 18 Preambule nařízení Brusel I bis.

[88] Rozehnalová, N. *Závazky ze smluv a jejich právní režim: (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu)*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 146–147.

[89] Bělohlávek. *Římská úmluva a Nařízení Řím I*, s. 1022.

[90] Výklad pojmů v nařízení Řím I a v nařízeních Brusel I bis a Řím II (včetně jejich předchůdců) je vzájemně použitelný (srov. Bod 7 Preambule nařízení Řím I).

[91] Rozsudek SDEU C-297/14, *Rüdiger Hobohm v Benedikt Kampik Ltd & Co. KG*, bod 24.

objedná zboží u německé společnosti v určité hodnotě, následně společnost žaloval u rakouských soudů v rámci spotřebitelské smlouvy. Soudní dvůr potvrdil smluvní povahu nároku a příslušnost téhož soudu k spotřebitelské smlouvě i navrhované výhře.[92] Pro uzavření smlouvy pak postačuje, pokud jedna strana předloží nabídku, která je v předmětu a rozsahu dostatečně jasná a přesná pro vznik smluvního vztahu. Na příkladu výhry u zásilkové společnosti by pak byl nutný a bezpodmínečný souhlas vyplatit cenu spotřebitelům, kteří o to požádají. Pokud by tomu tak nebylo, situaci lze kvalifikovat jako předsmluvní/kvazismluvní a nárok by spadal pod článek 7 odst. 1 nařízení Brusel I bis a jako mimoslovní závazek pod článek 12 nařízení Řím II. Tedy na případy, kdy nedojde k uzavření spotřebitelské smlouvy, se článek 6 nařízení Řím I nevztahuje.[93]

3.4.2 Obchod v přítomnosti/distanční

Před samotným rozlišením na spotřebitelské obchody v přítomnosti a distanční je vhodné rozlišit pojmy *pasivní* a *aktivní* spotřebitel. Pasivním spotřebitelem byla původně míněna osoba, která si nemusí uvědomovat mezinárodní prvek, nevyhledává samostatně informace o uzavírané smlouvě v zahraničí či zahraničním partnerem. Podnikatel tak provozoval činnost anebo ji zaměřoval na stát spotřebitele. Naopak aktivním spotřebitelem je osoba, která vyhledává příležitost uzavření smlouvy v zemi podnikatele.[94] Na koncepci pasivního spotřebitele je postavena úprava v nařízení Řím I (článek 6 odst. 1).[95] Z hlediska příslušnosti je rozlišeno jednak obecně na smlouvy s pasivním spotřebitelem (článek 17 odst. 1 písm. c), tak aktivním spotřebitelem (článek 17 odst. 1 písm. a) a b). Druhá kategorie je zúžena na koupi movitých věci na splátky a půjčku či úvěrový obchod návratný ve splátkách. Rozlišení je zřejmě z důvodu důležitosti dané kategorie smluv.[96]

---

[92] Magnus, U., Mankowski, P. (eds). *Rome I regulation*, 2017, s. 459–460. Rozsudek SDEU ve věci C-96/00, *Rudolf Gabriel*.

[93] Rozehnalová et al. *Nařízení Řím I; Nařízení Řím II*, s. 118.
Pozn.: Existence a platnost smlouvy se posoudí na základě rozhodného práva smlouvy (lex causae) viz čl. 10 nařízení Řím I.

[94] Rozehnalová et al. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*, s. 229.

[95] Ferrari, F. (ed.). *Rome I Regulation*, 2015, s. 227.

[96] Bogdan, M. *Concise introduction to EU private international law*. Groningen: Europa Law Publishing, 2012, s. 55.

Před samotnou analýzou spotřebitelských smluv v přítomnosti a distančních, považuje autor za vhodné přiblížit pojem distančně uzavíraných smluv, zejm. v online prostředí. Elektronickým obchodem je realizace obchodní aktivity s využitím elektronických nástrojů (internet a jeho služby).[97] Prostředí internetu je někdy charakterizováno jako území bez hranic (*borderless*) a nezávislé na státních hranicích. Neznamená to, že by na internetu neplatila pravidla, spíše nepodléhá jedinému mocenskému centru či autoritě a v důsledku většina komunikace mezi jednotlivými státy probíhá bez dodatečné kontroly.[98] V mezinárodním právu soukromém se elektronizace obecně může dotýkat otázek: I) posun ve vnímání principu teritoriality II) snadnosti vzniku mezinárodního prvku III) nebo omezení dosahu a vlivu státní regulace.[99] Aby nedocházelo k situaci, kdy bude více států chtít uplatnit svou pravomoc nad určitým jednáním, lze pro vztahy vznikající online vycházet ze tří postupů:

1. Místo původu jednání, kde se nacházel zdroj jednání
2. Místo, kde se projevily účinky jednání
3. Zaměřování činnosti (*targeting* nebo *directing of activities*)

První i druhé řešení je problematické pro vztahy realizované na internetu. Může docházet ke konfliktu příslušnosti soudů nebo úmyslnému rozšíření jevu *forum shopping* za účelem dosažení lepšího výsledku sporu. Třetí kritérium, zaměřování činnosti, spočívá v úmyslném zaměřování činnosti na území určitého státu. Omezuje možnost využití *forum shopping* a konflikt pravomocí, zároveň lépe odpovídá požadavku právní jistoty a předvídatelnosti.[100]

U nařízení Řím I a nařízení Brusel I bis je u spotřebitelské smlouvy pro distanční obchody (zejm. online) zvoleno východisko spočívající v zaměřování činnosti. V kolizní úpravě Římská úmluva (srov. článek 5 odst. 2)[101] kritérium neobsahovala, nově bylo začleněno až v nařízení

---

[97] Kyselovská, T. *Vybrané otázky vlivu elektronizace na evropské mezinárodní právo soukromé a procesní*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 16.

[98] Svantesson. *Private international law and the internet*, s. 56–57.

[99] Tamtéž, 21.

[100] Rozehnalová, N., Kyselovská, T. *K některým vývojovým otázkám mezinárodního práva soukromého*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2013, s. 71–74.

[101] Římská úmluva v čl. 5 odst. 2 spíše kazuisticky uvádělo, že uzavření smlouvy předcházela nabídku určenou výslovně spotřebiteli nebo reklama. Spotřebitel navíc

Řím I. Došlo tak k sladění s tehdy již zavedeným pravidlem v nařízení Brusel I (článek 15 odst. 1 písm. c).[102] Předpokladem pro aplikaci ustanovení spotřebitelské smlouvy stanoví nařízení Řím v článku 6 odst. 1: a) *obchodník provozuje činnost v zemi obvyklého bydliště spotřebitele*, b) *nebo se jakýmkoliv způsobem na tuto zemi zaměřuje*. Zároveň taková smlouva spadá do rozsahu této činnosti. Pro založení příslušnosti shodně odpovídá procesní úprava v nařízení Brusel I bis (článek 17 odst. 1 písm. c)[103] První kritérium bude pokrývat obchody v přítomnosti, naopak druhé obecně pokrývá distanční smlouvy. Nejdříve se autor pokusí představit pojem zaměřování činnosti na pozadí judikatury SDEU, následně bude uchopena úprava pro spotřebitelské obchody v přítomnosti.

První příležitost interpretovat pojem zaměřování činnosti prostřednictvím webových stránek měl SDEU ve spojených věcech *Pammer, Alpenhof.*[104] Soudní dvůr dovodil, že je nezbytné ověřit, že před uzavřením smlouvy z webových stránek a celkové činnosti podnikatele lze dovodit vůli obchodovat v jednom či více členských států, včetně toho, kde má dotyčný spotřebitel bydliště. SDEU dále uvedl, že ke kritériím zaměřování činnosti patří především všechny výslovné projevy oslovit zákazníka z takového členského státu (Bod 80-81). Kromě výslovných kritérií vytvořil Soudní dvůr demonstrativní výčet kritérií, která se posoudí ad hoc: *mezinárodní povaha činnosti, telefonní spojení s mezinárodní předvolbou, použití odlišné domény od státu podnikatele či užití neutrálních domén „.com", „.eu", popis cesty do místa poskytování služeb s počátkem v jednom či více členských státech nebo uvedení mezinárodní klientely s bydlišti v jiných členských státech* (Bod 83). Rozhodnutí mj. odkazuje na bod 24 preambule nařízení Řím I, kdy je rovněž podstatné, že stránky vybízejí k uzavírání smluv na dálku, jazyk nebo použitá měna nejsou podstatným faktorem.

---

musel provést všechny úkony směřující k uzavření smlouvy v zemi svého obvyklého bydliště.

[102] Evropská komise. Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I). KOM(650) v konečném znění. 2005, s. 6–7.

[103] De Sousa Goncalves. *The E-Commerce International Consumer Contract in the European Union*, s. 10.

[104] Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. 12. 2010 ve spojených věcech *Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller (C-144/09)*.

Ve věci *Mühlleitner proti Yusufi*[105], SDEU vyjasnil, že při zaměřování činnosti nemusí být smlouva mezi spotřebitelem a podnikatelem uzavřena na dálku. Bylo by v rozporu s cílem a smyslem úpravy, kdyby spotřebitel za účelem uzavření smlouvy pozbyl ochranu přemístěním do jiného státu.

V případu *Emrek proti Sabranovic*[106], Soudní dvůr rozhodnul, že není vyžadována existence příčinné souvislosti mezi prostředkem použitím k zaměření podnikatelské nebo profesionální činnosti na stát spotřebitele (tj. internetová stránka) a uzavřením smlouvy se spotřebitelem. Příčinná souvislost však může být považována za indicii zaměřené činnosti (Bod 29). Byť takové stanovisko rozšiřuje ochranu pro spotřebitele, lze zaujmout k rozhodnutí i kritické stanovisko. Dle dr. Kyselovské, požadavek příčinné souvislosti u zaměřování lze implicitně dovodit z požadavku *„smlouva spadá do rozsahu této činnosti"* (shodně článek 17 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I bis a článek 6 odst. 1 nařízení Řím I), případně *„smlouva je uzavřena jako výsledek této činnosti"* (Bod 25 Preambule nařízení Řím I).[107]

Dále mohou vyvstat otázky, jako hierarchie jednotlivých kritérií. Zde platí, že výčet SDEU stanovil demonstrativně a zásadně každý prvek má rovný význam a důležitost pro danou situaci. Problematické může být otázka vyloučení či omezení zaměřování výslovným prohlášením obchodníka (*disclaimer*). Zde panuje doktrinální shoda, že takové prohlášení může být vyloučením zaměřování na danou zemi, jestliže se ním obchodník řídí.[108] V situaci, kdy spotřebitel záměrně pozmění svoji polohu použitím anti-geolokačních nástrojů, zejm. VPN, pravidla pro spotřebitelskou smlouvu se neuplatní.[109]

Druhou možností pro založení kolizních a procesních pravidel u spotřebitelské smlouvy je, že obchodník provozuje svou

---

[105] Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 9. 2012 ve věci C-190/11, *Daniela Mühlleitner v. Ahmad Yusufi a Wadat Yusufi*.

[106] Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 10. 2013 ve věci C-218/12, *Lokman Emrek vs. Vlado Sabranovic*.

[107] Kyselovská, T. Příslušnost soudů ve sporech vyplývajících ze spotřebitelských smluv. *Revue pro právo a technologie*. 2013, č. 8, s. 47–48.

[108] Rozehnalová et al. *Nařízení Řím I; Nařízení Řím II*, s. 121.

[109] Chen, Z. Internet, consumer contracts and private international law: what constitutes targeting activity test? *Information & Communications Technology Law*. 2021, s. 21.

podnikatelskou nebo profesionální činnost ve státě (obvyklého) bydliště spotřebitele.[110] Ustanovení předpokládá přítomnost obchodníka (ústřední správa, pobočka, zastoupení nebo jiná provozovna), přítomnost může být trvalá nebo dočasná, v podobě pověřeného zástupce na výstavním stánku či podomního prodeje. Podstatná je přítomnost obchodníka v kontraktační fázi, naopak nedostačující bude, pokud vstoupí na území státu spotřebitele až v rámci plnění závazku ze smlouvy. Ačkoliv se popsaná situace primárně vztáhne na obchody v přítomnosti, nelze striktně oddělit situace *provozování činnost* a *zaměřování činnosti*, kritéria jsou alternativní a mohou se překrývat.[111]

3.4.3 Vyloučené spotřebitelské smlouvy

Ochranná ustanovení spotřebitelských smluv v současné kolizní a procesní úpravě se použijí bez ohledu na konkrétní smluvní typ, limitem je výčet vyloučených smluv. Nařízení Brusel I bis v článku 17 odst. 3 vylučuje z rozsahu pouze přepravní smlouvy, kromě kombinace dopravy a ubytování, shodné znění obsahovalo nařízení Brusel I a Bruselská úmluva. Naopak původní kolizní úprava spotřebitelských smluv v Římské úmluvě se vztahovala pouze na smlouvy o dodání zboží nebo poskytnutí služeb (článek 5 odst. 1 Římské úmluvy). S příchodem nařízení Řím I jednak odpadlo omezení na konkrétní smluvní typ, zároveň se rozšířil taxativní výčet vyloučených smluv dle článku 6 odst. 4:

- a) *Smlouva o poskytování služeb, plnění výlučně mimo zemi spotřebitele*. Když je služba poskytnuta výlučně v zemi odlišné od spotřebitelova bydliště, nelze rozumně očekávat použití jeho vlastního práva.[112] Místem poskytnutí služby je to, kde poskytovatel provede činnost a jiná osoba získá ve svůj prospěch výsledek této činnosti. V případě odlišného místa výkonu činnosti a místo získání výsledku je rozhodující místo dokončení služeb.
- b) *Přepravní smlouva, odlišná od smlouvy týkající se souborných služeb pro cesty*. Již od Římské úmluvy jsou přepravní smlouvy vyloučeny, zejm. kvůli jednotným úpravám metodou přímých norem. Výjimku tvoří smlouva o souborných službách pro cesty, která trvá

[110] Viz Čl. 6 odst. 1 písm. a) nařízení Řím I a čl. 17 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I bis.

[111] Calliess, G.-P. (ed.). *Rome Regulations*, 2011, s. 141–142.

[112] Giuliano, M., Lagarde, P. *Report on the Convention on the law applicable to contractual obligations*. Úřední věstník, č. C 282/1, 1980, s. 24.

alespoň 24 hodin a zahrnuje alespoň dva předpoklady z následujících: dopravu, ubytování nebo jiné služby cestovního ruchu.[113]

- c) *Smlouvy týkající se věcných práv k nemovitostem nebo jejich nájmu*. Viz bod 27 Preambule, vyloučeny jsou věcná práva k nemovitosti, jako prodej či zástava a nájem. Smyslem je užší spojení se zemí, kde se nemovitost nachází. Proto se i příslušnost bude řídit výlučnou příslušností dle polohy nemovitosti (lex rei sitae) dle článku 24 odst. 1 písm. a) nařízení Brusel I bis. Výjimku představuje krátkodobý nájem na určitý časový úsek (*timesharing)* dle směrnice 2008/122/ES.
- d) *Smlouva o finančních nástrojích a práva a povinnosti představující emisní podmínky*. Ustanovení dále rozvíjí bod 26, 28 a 29 Preambule. Smyslem vyloučení je, aby bylo zachováno jedno rozhodné právo. Kolizní spotřebitelské normy se proto vztáhnou pouze na finanční služby v oblasti investic a vedlejší služby poskytované obchodníkem. Některé otázek týkající se finančních nástrojů jsou vyloučeny samostatně z věcné působnosti nařízení Řím I dle článku 1 odst. 2 písm. d), f) a h).
- e) *Smlouvy uzavřené v rámci mnohostranného systému*. V souladu s bodem 31 Preambule by nařízení nemělo mít vliv na úpravu týkající se platebních systémů a systémů vypořádání obchodů s cennými papíry. Ačkoliv spotřebitelé se přímo neúčastní takových systémů na finančních trzích, ustanovení by mohlo být relevantní, když by obchodník jednal jménem a na účet spotřebitele.[114]

[113] Magnus, U., Mankowski, P. (eds). *Brussels Ibis regulation*, 2016, s. 469–470.

[114] Calliess, G.-P. (ed.). *Rome Regulations*, 2011, s. 151–152.

3.5 Obrázek: Shrnutí některých závěrů kolizní a procesní úpravy spotřebitelských smluv

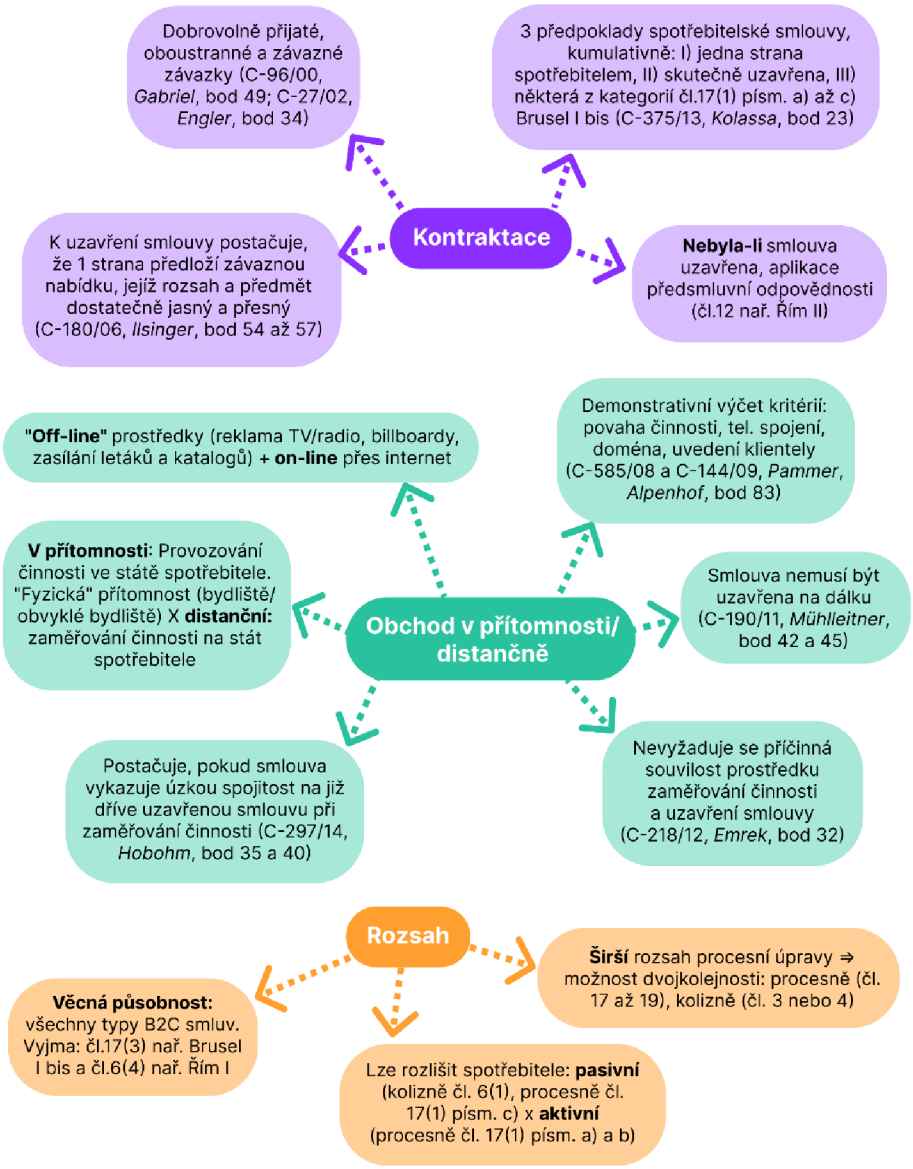

Obrázek 2: Myšlenková mapa některých závěrů kolizní a procesní úpravy spotřebitelských smluv (vlastní tvorba)

4 Rozhodné právo a mezinárodní příslušnost soudů

4.1 Limity rozhodného práva

Při určování rozhodného práva na základě kolizních norem je nutné zohlednit jisté limity. Jednak z důvodu ochrany veřejného zájmu, pracuje nařízení Řím I s instituty imperativních norem a výhradou veřejného pořádku. Další limit představují ochranná ustanovení zohledňující pozici jedné ze stran vztahu, typicky spotřebitele či zaměstnance.[115]

4.1.1 Imperativní normy

V právních řádech existují normy, které nemohou být ve svém předmětu zaměněny či nahrazeny cizím právem. V mezích předmětu úpravy se použijí vždy, bez ohledu na to, kterým právem se na základě kolizní normy řídí daný právní vztah.[116] Lze se setkat s „dvojím" označením *nutně použitelná ustanovení* nebo *imperativní normy (*angl. *overriding mandatory rules)*, obě popisují tutéž kategorii norem.[117] Oproti článku 7 Římské úmluvy upravuje nařízení Řím I definici imperativních norem v článku 9 odst. 1:[118]

„Imperativní ustanovení jsou ustanovení, jejichž dodržování je pro stát při ochraně jeho veřejných zájmů, jako např. jeho politického, společenského a hospodářského uspořádání zásadní do té míry, že se vyžaduje jejich použití na jakoukoli situaci, která spadá do jejich oblasti působnosti, bez ohledu na právo, které by se jinak na smlouvu podle tohoto nařízení použilo."

Mezi požadavky na kvalifikaci imperativních norem lze uvést nutnost kogentního ustanovení, existence veřejného zájmu a tomu sloužit,

---

[115] Rozehnalová et al. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*, s. 137.

[116] Kučera, Z. et al. *Mezinárodní právo soukromé*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2022, s. 236.

[117] Rozehnalová, N. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 184.
Srov. označení v českém zákoně a evropských nařízeních (např. § 3, § 25 ZMPS a čl. 9 nařízení Řím I).

[118] Pro úplnost čl. 9(2) obsahuje obecně známé použití imperativních norem *legis fori*, čl. 9(3) kodifikuje aplikovatelnost zahraničních imperativních norem místa plnění.

aplikace bez ohledu na jinak rozhodné právo. Oproti jiným normám v nařízení Řím I se liší povahou zájmu, protože imperativní normy chrání zásadně veřejný zájem.[119] Rovněž významné je rozlišení imperativních a obvyklých kogentních norem. Zatímco kogentní normy se užijí, pokud jsou součástí rozhodného práva, strany tak mohou vyloučit jejich použití volbou práva, imperativní normy mají absolutně kogentní povahu bez ohledu na rozhodný právní řád.[120] Jelikož jsou imperativní normy charakteristické ochranou veřejných zájmů, uplatňují se v oblastech hospodářského práva, finančního práva, práva sociálního zabezpečení či uvádění výrobků na trh. Samotné normy neregulují přímo práva a povinnosti účastníků, ovšem nositelem mezinárodního prvku je vztah soukromoprávní, na který dopadají účinky dané právní regulace.[121] Vzhledem k samotné definici a bodu 37 preambule nařízení Řím I, má být aplikace imperativních ustanovení spíše restriktivní a ve výjimečných okolnostech.[122]

Pro aplikaci je výchozím bodem rozdělení imperativních norem dle jejich původu: I) *Legis fori*. Imperativní normy fóra jsou upraveny v článku 9 odst. 2. Soud je oprávněn je použít, jeli předmět úpravy personálně či územně výslovně vymezen a vyplývá z něj povinnost bezpodmínečné aplikace tam, kde jsou součástí právního řádu místa rozhodování sporu. Při konfrontaci tuzemské imperativní normy (zakazující určité chování) a norem upravujících smlouvu, je nutné aplikovat imperativní ustanovení a vyhodnotit důsledky pro soukromoprávní vztah. II) *Třetího státu*. Jsou upraveny v článku 9 odst. 3 jako imperativní normy místa plnění závazků. Soudce takové normy může použít, jestliže jsou platné v místě splnění smluvní povinnosti a toto plnění je s nimi v rozporu (protiprávní). III) *Legis causae*. Jde o imperativní normy, které jsou součástí práva určeného dle článku 3 až 8 nařízení Řím I. Ačkoliv tato kategorie není výslovně upravena, odborná literatura se přiklání k jejich použití. K zohlednění těchto norem vyplývá i z rozhodnutí SDEU *Nikiforidis*[123],

---

[119] Rozehnalová et al. *Nařízení Řím I; Nařízení Řím II*, s. 167–168.

[120] Pauknerová, M. Imperativní normy a mezinárodní právo soukromé – klasické téma v současnosti. *Právník*. 2021, č. 1, s. 4–5.

[121] Tamtéž, s. 166-167.

[122] Bříza, P. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě*. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 72.

[123] Rozsudek soudního dvora ze dne 18. 10. 2016 ve věci C-135/15, *Republik Griechenland v Grigorios Nikiforidis*. (Bod 76) stanoviska Generálního advokáta.

resp. zohlednění imperativních norem, které nejsou součástí *legis fori* ani právního řádu místa plnění. Rozšířený je i názor, že imperativní normy *legis causae* jsou obecnou otázkou zacházení s právem. Nařízení Řím I ji neupravuje a posoudí se dle národní úpravy (v ČR § 25 ZMPS).[124]

Příkladem imperativní normy z oblasti spotřebitelských smluv lze uvést např. předpisy týkající se bezpečnosti výrobků (zák. č. 102/2001 Sb., *o obecné bezpečnosti výrobků* nebo nařízení vlády v jednotlivých oblastech).[125] V praxi při posouzení dané normy jako imperativní bude záviset na hodnocení národních soudů, které se v důsledku vysloví pro jejich (ne)zohlednění. K tomu srovnání, řazení norem chránících spotřebitele k normám imperativním je německá doktrína zásadně restriktivní, naopak francouzský přístup zastává spíše extenzivní pojetí.[126]

4.1.2 Kogentní ochranné normy

Jedná se o významnou kategorii, která vedle již uvedených imperativních norem může podstatně ovlivnit působnost rozhodného práva. Tato tzv. ochranná ustanovení mají kogentní povahu a zároveň určitý cíl, ochranu určité kategorie subjektů, situací, vztahů atd. Cílem tak může být i ochrana spotřebitele a v rámci nich se užije zvolené právo.[127]

V nařízení Řím nalezneme úpravu u spotřebitelské smlouvy v článku 6 odst. 2: *„V důsledku této volby nesmí být spotřebitel zbaven ochrany, kterou mu poskytují ustanovení právního řádu, od nichž se nelze smluvně odchýlit, a která by se použila v případě neexistence volby práva“*. Ustanovení pak v celku zajišťuje standard ochrany kogentních norem, které by se použily v případě neexistence volby práva, a to dle obvyklého bydliště spotřebitele. Tedy posouzení, zda konkrétní pravidlo je

[124] Rozehnalová et al. *Nařízení Řím I; Nařízení Řím II*, s. 174–178.

[125] Zák. č. 102/2001 Sb. – provádí směrnici 2001/95/ES *(o obecné bezpečnosti výrobků*).
Nařízení vlády ve zvláštních oblastech regulace bezpečnosti výrobků: č. 19/2003 Sb., *technické požadavky na hračky*, č. 21/2003, *technické požadavky na osobní ochranné prostředky.*

[126] Kuipers, J. J. *EU law and private international law: the interrelationship in contractual obligations*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2012, s. 95–97.

[127] Rozehnalová. *Závazky ze smluv a jejich právní režim*, s. 98-99.

ustanovením, od něhož se nelze odchýlit neurčíme podle *lex fori* nebo *lex cause*, ale právě dle práva země, v které má spotřebitel obvyklé bydliště.[128]

Zajímavá je otázka vztahu imperativních norem a kogentních ochranných norem ve vztahu k normám sloužícím primárně k ochraně zájmů slabší strany (spotřebitele). Není totiž zcela jasné, zda normy primárně chránící spotřebitele spadají i pod imperativní ustanovení dle článku 9 odst. 1 nařízení Řím I. Některé názory zastávají, že článek 6 odst. 2 vystupuje jako *lex specialis* k článku 9 odst. 2. V situaci, kdy by se na situaci nepoužil článek 6, mohla by osoba v pozici spotřebitele získat ochranu dle článku 9, pokud by stát měl zájem na aplikaci ochranných pravidel.[129] Naproti tomu spíše převažující názor právní doktríny rozlišuje ustanovení chránící soukromé spotřebitele a veřejnoprávní normy cílené na politické a ekonomické účely. Normy sloužící k ochraně spotřebitele by se pak podřadily pod článek 6 odst. 2, v případě nenaplnění podmínek článku 6 by se tak ochranná ustanovení neaplikovala dle článku 9 jako imperativní normy fóra.[130] Pro druhý názor svědčí i zdůrazněná restriktivní aplikace imperativních norem v bodě 37 Preambule.[131]

Konkrétním příkladem kogentní ochranné normy by mohly být ustanovení v občanském zákoníku určená k ochraně spotřebitele (zejm. § 1810-1867 ObčZ). Slouží k ochraně individuálních zájmů a ustanovení mají zásadně kogentní povahu (srov. § 1812 odst. 2 ObčZ: *„K ujednáním odchylujícím se v neprospěch spotřebitele od ustanovení zákona stanovených k ochraně spotřebitele se nepřihlíží.“*). Určitou analogii autor vidí k rozhodnutí SDEU ve věci *Koelzsch*[132], kde byla mj. přiznána povaha

---

[128] Magnus, U., Mankowski, P. (eds). *Brussels Ibis regulation*, 2016, s. 481–482.

[129] Bochove, L. M. van. Overriding Mandatory Rules as a Vehicle for Weaker Party Protection in European Private International Law. *Erasmus Law Review*. 2014, č. Vol. 7, No. 3, s. 152.

[130] Ferrari, F. (ed.). *Rome I Regulation*, 2015, s. 239–240.
Bříza. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě*, s. 72–73.
Tamtéž, s. 482-483.

[131] V judikatuře SDEU lze někdy nalézt terminologickou záměnu u *kogentních ochranných norem* a *imperativních norem* v závislosti na jazykovém vyhotovení rozhodnutí (srov. bod 58 ve věci C-272/18, německá vs. česká verze).

[132] Rozsudek soudního dvora ze dne 15. 3. 2011 ve věci C-29/10, *Heiko Koelzsch v État du Grand Duchy of Luxemburg*.

ochranné kogentní normy německému pracovněprávnímu předpisu, který sloužil k ochraně zaměstnance před výpovědí.

4.1.3 Výhrada veřejného pořádku

V souvislosti s limity rozhodného práva u spotřebitelské smlouvy přichází v úvahu i výhrada veřejného pořádku (*ordre public*). Ochrana spočívá v odmítnutí aplikace cizího práva či určitého ustanovení v kolizní oblasti, anebo odepření uznání cizího rozhodnutí, případně odepření výkonu aktu právní pomoci v procesní oblasti a to, pokud by mělo dojít k jeho narušení. Výhrada umožňuje realizaci korektivu právem fóra proti některým účinkům aplikace cizího práva. Nehodnotí se tak právo, nýbrž jeho účinky. Rozpor norem či nesourodost norem by v daném případě měl naplňovat určitý stupeň intenzity.[133]

Kolizně je výhrada veřejného pořádku upravena v článku 21 nařízení Řím I. Pro použití výhrady vyžaduje ustanovení „*zjevnou neslučitelnost s veřejným pořádkem*“. Z toho plyne, že použití bude výjimečné a určení obsahu samotného pojmu přísluší národním orgánům, jak dovodil SDEU[134]. Restriktivní interpretaci dále dokládá bod 37 Preambule, podobně jako u použití imperativních norem. Ačkoli existuje určitá podobnost imperativních norem a výhrady veřejného pořádku, je nutné tyto pojmy rozlišovat. Zatímco imperativní normy účinkují ještě předtím, než kolizní norma určí rozhodné právo, výhrada veřejného pořádku se uplatňuje až ve fázi, kdy by se rozhodné cizí právo zjevně příčilo základním zásadám rozhodujícího fóra.[135] Imperativní normy tak vyjadřují spíše veřejný zájem státu na prosazení určitých norem, veřejný pořádek je spojen se základními hodnotami a má jen ochranou funkci (ve vztahu k tuzemskému právu). Následně otázka náhradního práva není řešena, avšak primárně by se postupovalo v rámci *legis cause*, kdy by došlo k vyloučení účinků dotčených norem a daný případ by bylo možné rozhodnout. Výhrada veřejného pořádku je tak prostředkem ochrany zájmu státu, existující vedle imperativních norem a kogentních ochranných norem.[136]

---

[133] Rozehnalová et al. *Nařízení Řím I; Nařízení Řím II*, s. 268–269.

[134] Rozsudek soudního dvora ze dne 2. 4. 2009 ve věci C-394/07, *Marco Gambazzi v DaimlerChrysler Canada Inc. and CIBC Mellon Trust Company*.

[135] Pauknerová. *Imperativní normy a mezinárodní právo soukromé – klasické téma v současnosti*, s. 7–8.

[136] Rozehnalová et al. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*, s. 109–110.

4.2 Určení rozhodného práva

Cílem článku 6 nařízení Řím I je ochrana legitimních očekávání spotřebitelů a zamezení obchodníkům zneužití práv, která náleží spotřebitelům. Při určení rozhodného práva se postupuje metodologicky. Nejdříve se ověří věcná a osobní působnost ustanovení. Následně se zjistí, zdali smlouva obsahuje platnou volbu práva, chybí-li volba práva, aplikuje se náhradní hraniční určovatel dle článku 6 odst. 1. Nadto se přihlédne k použitelným ochranným kogentním normám chránícím spotřebitele a také k imperativním normám (článek 9). Pokud smlouva nespadá do věcné působnosti článku 6 odst. 1 písm. a) nebo b), případně jde o vyloučenou smlouvu dle článku 6 odst. 4, určí se rozhodné právo dle obecných pravidel v článku 3 nebo 4.[137]

4.2.1 Volba práva dle článku 6 odst. 2

Volba práva je postavena na principu autonomie vůle stran, to dokládá i bod 11 Preambule nařízení Řím I. Volba práva je obecně upravena v článku 3. Omezená volba práva se pak nachází v článku 5 až 8. U přepravní smlouvy (článek 5 odst. 2) a pojistných smluv (článek 7 odst. 3) si strany volí jednu alternativu z uzavřeného výčtu právních řádů. Odlišný přístup se uplatňuje u spotřebitelských smluv (článek 6 odst. 2) a individuálních pracovních smluv (článek 8 odst. 1). U spotřebitelské smlouvy tak mají strany obecně mají možnost neomezené volby práva, avšak spotřebitel nemůže být touto volbou zbaven ochrany poskytnuté nutně použitelnými normami dle právního řádu spotřebitelova obvyklého bydliště.[138] Stejná technika se uplatňovala již v Římské úmluvě, vymezený právní řád tak představuje minimální stupeň ochrany.[139]

Omezení volby práva a aplikaci cizího práva (dle článku 6) označuje odborná literatura jako tzv. materializaci volby práva s hodnocením na úrovni hmotného práva. Soudce tak nejdříve identifikuje rámec a obsah ochranných kogentních norem. Tyto normy následně porovná s obsahem zvoleného práva s cílem zjištění stupně ochrany. Zvolené právo je

---

[137] Rozehnalová et al. *Nařízení Řím I; Nařízení Řím II*, s. 127.

[138] Mills, A. *Party autonomy in private international law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2018, s. 458–459.

[139] Rozehnalová, N., Týč, V. *Evropský justiční prostor: (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 100.

aplikováno, pokud poskytuje alespoň stejnou ochranu. Strana tak může hodnotit výhody vícera právních řádů na úrovni hmotného práva. Výhodou je dále, že nedochází ke štěpení obligačního statutu.[140]

Úprava spotřebitelského práva je z podstatné části upravena unijními směrnicemi, které mj. obsahují ustanovení týkající se volby práva.[141] Článek 23 nařízení Řím I stanoví, že se nedotýká použití kolizních norem stanovených v ostatních unijních předpisech.[142] Takové skryté kolizní normy obsažené v směrnicovém právu se ale použijí jen v rámci působnosti dotčené směrnice. Jednotlivé směrnic rovněž přímo neovlivní mechanismus volby práva v nařízení Řím I.[143] Navíc s přechodem techniky plné harmonizace spotřebitelského *acquis* se zajišťuje srovnatelný standard ochrany v jednotlivých členských zemí EU. Pokud strany zvolí rozhodné právo 3. země, směrnicová úprava se uplatní jako kogentní ochrana spotřebitele skrze článek 6 odst. 2 nařízení Řím I.[144]

Volbou práva dle článku 6 odst. 2, kdy smlouva se řídí právem členského státu obchodníka se zabýval SDEU v případu *VKI v Amazon.*[145] Dle Soudního dvora takové ujednání, které nebylo sjednáno individuálně je zneužívající klauzulí dle článku 3 odst. 1 směrnice rady 93/13/EHS. Zneužívající charakter může spočívat v nesplnění jasného a srozumitelného jazyka dle článku 5 směrnice, kdy tento požadavek musí být vykládán široce vzhledem k informační asymetrii. Spotřebitel je pak uveden v omyl, že se smlouva řídí pouze zvoleným právem.[146] Toto rozhodnutí ale vyvolalo reakce v odborné literatuře. Mankowski uvádí, že článek 6 odst. 2 nařízení Řím I neuvádí povinnost informovat ve volbě práva o existenci

---

[140] Rozehnalová. *Závazky ze smluv a jejich právní režim*, s. 156–157.

[141] Kolizní ustanovení v spotřebitelských *acquis* např. čl. 6(2) směrnice 93/13/EHS nebo čl. 12(2) směrnice 2002/65/ES.

[142] Stone, P. *Stone on Private International Law in the European Union: Fourth Edition*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2018, s. 502–503.

[143] Srov. bod 10 Preambule směrnice 2011/83/EU: *„Směrnicí by nemělo být dotčeno použití nařízení Řím I“*.

[144] Magnus, U., Mankowski, P. (eds). *Brussels Ibis regulation*, 2016, s. 485–487.

[145] Rozsudek soudního dvora ve věci C-191/15, *Verein für Konsumenteninformation v. Amazon EU Sàrl*.

[146] Bod 68 až 71 citovaného rozhodnutí.

a účincích článku 6 odst. 2. Stejně tak není kladen požadavek na odlišnou formulaci klauzule o volbě práva u B2C oproti B2B vztahům.[147]

4.2.2 Neexistence volby práva

Pokud strany neprovedli volbu práva dle článku 6 odst. 2 a zároveň smlouva spadá do působnosti článku 6, uplatní se náhradní hraniční určovatel právo země obvyklého bydliště spotřebitele dle článku 6 odst. 1. Nařízení neobsahuje autonomní definici obvyklého bydliště spotřebitele, lze jej však interpretovat jako místo, kde spotřebitel skutečně pobývá, a to s trvalým úmyslem (blíže kap. 3.3).

Pro určení místa obvyklého bydliště je relevantní okamžik uzavření smlouvy (článek 19 odst. 3). Změna, ke které dojde po uzavření smlouvy, nemá zásadně vliv na právní režim smlouvy.[148]

Podobně jako článek 5 Římské Úmluvy, tak i článek 6 současného nařízení Řím I neobsahuje kritérium zjevně užšího spojení. Naopak na několika dalších místech nařízení Řím I se tento flexibilní koncept prosazuje. V určité nevýhodě by se mohl ocitnout spotřebitel žijící ve státě, který neposkytuje uspokojivou ochranu.[149]

4.3 Mezinárodní příslušnost soudů

Pro aplikaci pravidel příslušnosti u spotřebitelských smluv je nejprve nutné ověřit aplikační předpoklady. Otázky působnosti, zejm. osobní (pojem spotřebitel, podnikatel) a věcné (rozsah spotřebitelských obchodů) byly rozebrány v přechozích kapitolách. Nyní bude prostor věnován žalobám smluvních stran a možnostem uzavření prorogační dohody.

4.3.1 Žaloba podaná spotřebitelem

Pravidla určování příslušnosti u spotřebitelských smluv v nařízení Brusel I bis (článek 17–19) vystupují jako *lex specialis* vůči pravidlu obecnému a pravidlům alternativním. Tato pravidla pak mají být pro spotřebitele příznivější (bod 18 Preambule). U žalob podaných spotřebitelem

---

[147] Mankowski, P. Just how free is a free choice of law in contract in the EU? *Journal of Private International Law*. 2017, č. 2, s. 235–237.

[148] Rozehnalová et al. *Nařízení Řím I; Nařízení Řím II*, s. 128–129.

[149] Ferrari, F. (ed.). *Rome I Regulation*, 2015, s. 239.

je vhodné na začátek uvést výjimku z pravidla bydliště žalované (podnikatele) na území EU, a to dle článku 17 odst. 2. Nemá-li podnikatel bydliště na území EU (viz článek 62–63), avšak má v některém členském státě *pobočku*, *zastoupení* nebo *jinou provozovnu*, je s ním při sporu jednáno, jako by měl bydliště v tomto členském státě. Uvedené ustanovení tak posiluje ochranu spotřebitele, obzvlášť v situaci, kdy má protistrana bydliště mimo EU.[150] Pravidlo potvrdilo rozhodnutí ve věci C-318/93, kde SDEU potvrdil příslušnost soudů místa bydliště spotřebitele, pokud má protistrana bydliště v členském státě, nebo je splněna podmínka dle článku 13 Úmluvy (nyní článek 17 odst. 2 nařízení Brusel I bis).[151]

Samotnou žalobou podanou spotřebitelem upravuje článek 18 odst. 1, který dává na výběr více možností (*forum actoris*). Spotřebitel má možnost podat žalobu u soudu členského státu dle svého bydliště, anebo u soudu dle bydliště podnikatele. Navíc protistrana může být žalována u soudu členského státu, kde má *pobočku*, *zastoupení* nebo *jinou provozovnu* (viz článek 17 odst. 2). Tato zvýhodněná pozice, oproti obecné příslušnosti dle článku 4, zohledňuje slabší pozici strany a typicky nižší hodnotu předmětu spotřebitelské smlouvy. Pro úplnost uvádím, že pro určení bydliště stran bude rozhodným okamžikem zahájení sporu (blíže kap. 3.3).[152]

Zajímavou otázkou, týkající se pojmu „*smluvní partner*“ dle článku 18 odst. 1 se zabýval SDEU ve věci *Maletic*[153]. V původním řízení vystupovali manželé Maleticovi (Rakousko), kteří si objednali přes internet zájezd od společnosti lastminute.com (Německo), která uvedla, že je zprostředkovatelem a zájezd je organizován společností TUI (Rakousko). V řízení se manželé domáhali náhrady škody po obou žalovaných. Soudní dvůr rozhodnul, že smluvní vztah s cestovní agenturou lastminute.com a organizátorem TUI jsou neoddělitelně spjaty. Pojem „smluvní partner“ dle článku 18 odst. 2 tak zahrnuje i smluvního partnera hospodářského

---

[150] Magnus, U., Mankowski, P. (eds). *Rome I regulation*, 2017, s. 508–509.
Pozn: Rozšíření bydliště protistrany dle čl. 17(2) je přínosné obzvlášť v situacích distanční smlouvy, kdy si spotřebitel není vědom bydliště druhé strany v 3. zemi.

[151] Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. 9. 1994 ve věci C-318/93, *Wolfgang Brenner and Peter Noller v Dean Witter Reynolds Inc.* (Právní věta).

[152] Dickinson, A., Lein, E., James, A. (eds). *The Brussels I Regulation recast*, 2015, s. 230–232.

[153] Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 11. 2013 ve věci C-478/12, *Armin Maletic a Marianne Maletic v. lastminute.com GmbH a TUI Österreich GmbH*.

subjektu, s nímž spotřebitel uzavřel smlouvu, ačkoliv má partner sídlo v členském státě spotřebitelova bydliště.

Rozhodnutí hodnotím kladně, SDEU potvrdil smysl a cíl spotřebitelské ochrany a také předešel možnosti vydání dvou navzájem si odporujících rozhodnutí.

Článek 18 odst. 1 rovněž umožňuje spotřebiteli žalovat u domácích soudů bez ohledu na bydliště protistrany. Tato výjimka je ale nepraktická a příliš nevyužitelná pro vedení sporu a následnou vymahatelnost, na rozdíl od výjimky dle článku 17 odst. 2.[154]

4.3.2 Žaloba podaná smluvním partnerem a vzájemná žaloba

Dle článku 18 odst. 2 Může podnikatel podat žalobu proti spotřebiteli pouze u soudů členského státu spotřebitelova bydliště. Pro určení spotřebitelova bydliště použije soud své národní právo (článek 62). Rozhodným okamžikem je opět zahájení řízení. Vliv tak bude mít změna bydliště do jiného členského v období po uzavření smlouvy a před zahájením řízení, nikoli však změna až v průběhu řízení (princip *perpetuatio fori*).[155]

Otázkou interpretace bydliště, kdy nebylo známo přesné bydliště spotřebitele, se v souvislosti s žalobou proti spotřebiteli zabýval SDEU ve věci C-327/10[156]. V původním řízení vystupovala Hypoteční banka, a.s. (žalobce) proti spotřebiteli panu Lindnerovi (žalovaný), jehož bydliště bylo neznáme při zahájení řízení. Jednou z položených předběžných otázek bylo, zdali nařízení Brusel I brání vést řízení dle národního práva, které upravuje řízení proti osobám s neznámým pobytem. Soudní dvůr zdůraznil, že cílem nařízení je posílit ochranu usazených osob v EU, přičemž pravidla pro založení příslušnosti by měla být předvídatelná. V případě žaloby podnikatele proti spotřebiteli je možné zahájit řízení pouze u soudů spotřebitelova bydliště. SDEU v dotčeném případě dospěl k úvaze, že spravedlivým kritériem by mohlo být poslední známé

---

[154] Rozehnalová et al. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*, s. 220.
Např. Český spotřebitel objedná zboží online od čínského prodejce, zahájí řízení u českého soudu a následně se bude domáhat vymahatelnosti rozhodnutí v Číně.

[155] Dickinson, A., Lein, E., James, A. (eds). *The Brussels I Regulation recast*, 2015, s. 233–234.

[156] Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 11. 2011 ve věci C-327/10, *Hypoteční banka a.s. v Udo Mike Lindner*.

bydliště spotřebitele. Uvedené kritérium zajišťuje spravedlivou rovnováhu mezi stranami a chrání žalující protistranu i žalovaného spotřebitele.

Se závěrem Soudního dvora lze jednoznačně souhlasit, ohledně možnosti využití kritéria posledního známého bydliště obecným soudem. Žalujícímu podnikateli je zajištěno právo na soudní ochranu, na druhé straně spotřebiteli je zajištěna vyšší míra ochrany předvídatelností pravidla.

Nařízení v článku 18 odst. 3 výslovně ponechává možnost podat vzájemnou žalobu u soudu, kde bylo zahájeno původní řízení. Pravidlo může být potenciálně důležité pro podnikatele, který může být žalován v členském státě bydliště nebo ve státě, kde má pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu (viz článek 17 odst. 2).

4.3.3 Ujednání o příslušnosti (prorogace)

Princip autonomie vůle sehrává zásadní roli v kolizním právu, tak i v právu procesním.[157] Vyjádřením smluvní svobody je v článku 25 nařízení Brusel I bis možnost stran ujednat dohodu o příslušnosti soudu. V pomyslné hierarchii pravidel o příslušnosti má prorogace přednost před ostatními, vyjma výlučné příslušnosti dle článku 24.

K základní charakteristice patří příslušnost soudu členského státu. Oproti předchozí úpravě v nařízení Brusel I není vyžadováno bydliště stran na území EU.[158] Prorogační dohoda zaujímá ve vztahu k smlouvě hlavní vztah separace/autonomie, neplatnost jedné neznamená nutně neplatnost i druhé (článek 25 odst. 5).[159] Formální platnost, resp. forma prorogační dohody, je obecně upravena v článku 25 odst. 1 *in fine*. S ohledem na ochranu spotřebitele přichází v úvahu pouze psaná forma, včetně též elektronické podoby umožňující trvalý záznam dle článku 25 odst. 2.[160] Z hlediska materiální platnosti se posoudí věcná platnost

---

[157] Rozehnalová, Týč. *Evropský justiční prostor: (v civilních otázkách)*, s. 253.

[158] Queirolo, I. Choice of Court Agreements in the New Brussels I-bis Regulation. In: Bonomi, A, Romano, G. P. (eds). *Yearbook of Private International Law: Volume XV (2013/2014)*. Mnichov: Sellier European Law Publishers, 2014, s. 117–118.

[159] Doktrína autonomie zastávána též v judikatuře SDEU – věc C-269/95, *Francesco Benincasa proti Dentalkit Srl.*

[160] Drličková, K., Kyselovská, T. (eds). *Cofola International 2017: resolution of international disputes: (conference proceedings)*. Brno: Masaryk University, s. 82–83.

dohody dle práva státu, kde se nachází prorogovaný soud.[161] Takový odkaz na národní právo se vykládá restriktivně a obsahuje zásadně jen vadu souhlasu (podvod, omyl, nátlak, klamání apod.), nikoli obecně přezkum (ne)zákonnosti.[162]

Prorogace u spotřebitelských smluv, resp. její omezení z titulu ochrany slabší strany je upraveno v článku 19.[163] Možnost prorogace tak vychází ze závazných pravidel o příslušnosti dle článku 18, avšak povoluje sjednat jurisdikční doložku se spotřebitelem za určitých okolností. Článek 19 tak obsahuje taxativně tři alternativní předpoklady, za kterých je možné sjednat ujednání o příslušnosti:

I) Po vzniku sporu. V této chvíli by měl být spotřebitel schopen rozpoznat závažnost situace a spíše si uvědomit důsledky prorogace. Navíc se předpokládá vyhledání právního zastoupení spotřebitelem, tudíž se nepředpokládá stejný stupeň ochrany slabší strany jako při uzavření smlouvy.[164] Lze předpokládat, že návrhy prorogačních doložek směřujících spotřebiteli budou zásadně znít ve prospěch podnikatele, proto by po vzniku sporu měl být spotřebitel více obezřetný.[165]

II) Ujednání rozšiřující místa, kde může spotřebitel zahájit řízení. Takto sjednané ujednání o příslušnosti rozšiřuje soudy oproti oddílu 4 nařízení Brusel I bis, u kterých může spotřebitel iniciovat řízení. Jurisdikční doložky v B2C vztazích standardně sjednává podnikatel, proto taková rozšiřující prorogační klauzule se bude vyskytovat výjimečně.

III) Ujednání o příslušnosti v původně vnitrostátní situaci. Doložka je platná, pokud spotřebitel i podnikatel měli při uzavření bydliště nebo obvyklý pobyt v témže členském státě, prorogovány byly soudy toho státu a ujednání je v souladu s národním právem. Smyslem pravidla je chránit legitimní očekávání stran, které se při uzavření smlouvy nacházely ve vnitrostátní situaci. Nevýhodná situace bude pro spotřebitele, který po uzavření smlouvy změní bydliště do jiného členského státu, bude moct žalovat protistranu u soudů původního státu, kde strany uzavřely

---

[161] Výslovně článek 25 odst. 1 nebo bod 20 Preambule nařízení Brusel I bis.

[162] Vreeling, N. Party Autonomy in the Brussels I Recast Regulation and Asymmetric Jurisdiction Clauses. *ELTE Law Journal*. 2019, č. 2, s. 67.

[163] Pozn.: Článek 19 vystupuje jako *lex specialis* vůči článku 25 v konkurujících si otázkách (viz článek 25 odst. 4).

[164] Dickinson, A., Lein, E., James, A. (eds). *The Brussels I Regulation recast*, 2015, s. 235–236.

[165] Magnus, U., Mankowski, P. (eds). *Rome I regulation*, 2017, s. 521.

smlouvu. Nicméně zvolené řešení, „fixující" příslušnost soudů k okamžiku uzavření smlouvy, se zdá být spravedlivé.[166]

K výkladu prorogační dohody u spotřebitelských smluv přispěla rovněž judikatura SDEU.[167] Při přezkumu ujednání o příslušnosti ve spotřebitelské smlouvě se zohlední kromě procesních norem v nařízení též spotřebitelské *acquis* (zejm. směrnice Rady 93/13/EHS). Soudní dvůr jednak dovodil, že prorogace bez individuálního ujednání ve smlouvě je zneužívající.[168] Rovněž sjednaná místní příslušnost mimo bydliště spotřebitele je zneužívající ve smyslu přílohy odst. 1 písm. q) uvedené směrnice. Sjednaná výlučná příslušnost soudu dle sídla podnikatele je silně v neprospěch spotřebitele a odrazuje jej od uplatnění nároků týkajících se nižší částky.[169] SDEU také zdůraznil, že soudy mají ověřit, jestli ujednání o příslušnosti není nepřiměřené v předběžném posouzení, a to i bez návrhu stran (*ex offo*).[170]

V rámci smluv uzavíraných přes internet může být zajímavá otázka přípustnosti prorogační doložky v „click-wrap" smlouvě, konkrétně pak u spotřebitelských smluv. Dnes je běžné, že při uzavírání smlouvy jedna strana vyjadřuje souhlas s obchodními podmínkami pomocí zaškrtnutí souhlasu doprovázeného hypertextovým odkazem. Soudní dvůr potvrdil, že v B2B vztazích je taková praxe v souladu s formálním požadavkem prorogace, a to elektronického prostředku umožňujícího trvalý záznam dohody (článek 25 odst. 2). Naopak u B2C smluv SDEU takový způsob začlenění prorogační doložky vyloučil. S odkazem na článek 5 odst. 1 směrnice 97/7/ES[171] je nutné spotřebiteli poskytnout informace, jako je např. ujednání o příslušnosti, písemně nebo jiným stálým komunikačním prostředkem. Pouhý hypertextový odkaz na obchodní podmínky obsahující

[166] Tamtéž, s. 522–529.

[167] Rozsudek soudního dvora ve spojených věcech *Océano Grupo Editorial SA v Roció Murciano Quintero (C-240/98) and Salvat Editores SA v José M. Sánchez Alcón Prades (C-241/98), José Luis Copano Badillo (C-242/98), Mohammed Berroane (C-243/98) and Emilio Viñas Feliú (C-244/98)*.

[168] Tamtéž, bod 21. Dále např. SDEU ve věci C-191/15, *VKI v. Amazon EU Sarl (bod 62).*

[169] Tamtéž, bod 21-23.

[170] Tamtéž, bod 29.

[171] Pozn.: Nyní upraveno v čl. 7(1) směrnice 2011/83/EU.

prorogační doložku nelze považovat za stálý komunikační prostředek ve smyslu článku 5 odst. 1 uvedené směrnice.[172]

4.3.4 Asymetrická dohoda o příslušnosti

Úvodem lze upozornit na odlišný režim asymetrické doložky v B2C a B2B vztazích. Doložka mezi podnikateli obvykle proroguje jedno příslušné sudiště a řídí se obecnými pravidly článku 25. U spotřebitelských smluv je asymetrie dána již ve výchozí pozici, kdy spotřebiteli je poskytnuta možnost žalovat před domácím soudem i soudem protistrany, nadto je možno sjednat prorogaci pouze za předpokladů dle článku 19.

Možným dělením prorogačních doložek je na výlučné a nevýlučné. Článek 25 nařízení Brusel I bis stanoví ve výchozím režimu, že jde o výlučnou doložku, tedy příslušnost právě jednoho sudiště. U formulace nevýlučné prorogace bude příslušných více jurisdikcí. Odchylku však představují asymetrické doložky obsahující prvky výlučnosti i nevýlučnosti. Nejčastěji se uplatňují ve finančních a bankovních obchodech, kdy je sjednaná výlučná jurisdikce a finanční instituce si nadto vyhrazuje právo žalovat i u jiných soudů.

Zatímco článek 17 Bruselské úmluvy[173] obsahoval samostatné ustanovení pro asymetrickou doložku o příslušnosti, nařízení Brusel I ani Brusel I bis uvedené ustanovení nepřevzalo. V praxi to vedlo k odlišnému zacházení s asymetrickými doložkami dle jednotlivých jurisdikcí.[174] Odborná literatura obvykle poukazuje na rozdíly ve francouzském a anglickém přístupu. Významným se stalo francouzské rozhodnutí ve věci *Rothschild*[175], Ve sporu soud posuzoval asymetrickou prorogační doložku mezi klientem a bankou, která opravňovala klienta podat žalobu výlučně u lucemburských soudů, naopak banka mohla zahájit řízení dle místa bydliště klienta či jiného příslušného soudu. Francouzský Kasační

---

[172] Rozsudek soudního dvora ze dne 21. 5. 2015 ve věci C-322/14, *Jaouad El Majdoub v CarsOnTheWeb.Deutschland GmbH.* (Zejm. bod 37 a 40).
Blíže např. Drličková, K., Kyselovská, T. (eds). *Cofola International 2017*, s. 83–86.

[173] Dle čl. 17 měla oprávněná strana právo zahájit řízení u jakéhokoli soudu, který byl příslušný podle Bruselské úmluvy.

[174] Keyes, M., Marshall, B. A. Jurisdiction agreements: exclusive, optional and asymmetrical. *Journal of Private International Law*. 2015, č. 3, s. 363–365.

[175] Cour de cassation 26 September 2012, case no. 11 -26.002, *Mine X v Banque Privée Edmondde Rothschild Europe*.

soud rozhodl, že takto jednostranně znějící doložka je v rozporu se smyslem a účelem prorogace dle nařízení Brusel I a doložku prohlásil za nevymahatelnou. Následně svůj postoj zopakoval v obdobném případu *ICH v Crédit Suisse*[176]. Přístup francouzských soudů poté konkretizovalo rozhodnutí *eBizcuss*[177]. Ve sporu vystupovala společnost Apple a společnost eBizcuss v pozici autorizovaného prodejce Apple produktů. Strany uzavřely prorogační doložku znějící, že *příslušné jsou irské soudy, nadto společnost Apple může zahájit řízení v místě bydliště protistrany nebo v jakékoliv jurisdikci, kde společnosti Apple vznikne škoda*. Francouzský Kasační soud upřesnil postoj k případům *Rothschild* a *ICH* a vysvětlil, že asymetrická doložka může být platná, když obsahuje objektivní kritérium. V posuzovaném případu to je místo vzniku škody, a proto uvedenou doložku posoudil jako platnou. Naopak přístup anglických soudů k asymetrickým doložkám je dlouhodobě otevřený.[178] V rozhodnutí *LIC Telecommunicationset v VTB Capital*, Vrchní soud v Londýně uvedl, že posouzení platnosti asymetrické prorogační doložky je otázkou autonomní interpretace práva EU, nikoli otázkou národního práva.

Část právní doktríny se staví kriticky k rozhodnutí francouzského soudu ve věci *Rothschild*, s tím že se měl soud omezit u přezkumu materiální platnosti asymetrické prorogační doložky dle národního práva (*lex fori prorogatum*) na posouzení souhlasu stran. Někteří tak považují, že stanovení dodatečného kritéria objektivního prvku v asymetrické doložce už národnímu soudu nepřísluší. Na druhou stranu ani doktrína anglických soudů, která zásadně přijímá asymetrická ujednání o příslušnosti, nebyla zatím SDEU potvrzena. Zatím chybí judikatura SDEU, která by vyložila přípustnost asymetrických prorogačních doložek dle článku 25 nařízení Brusel I bis.[179] Z důvodu odlišného přístupu v jednotlivých členských stech, lze nyní v praxi stranám doporučit formulovat asymetrické prorogační doložky alespoň s mechanismem umožňujícím určit

---

[176] Cour de cassation 25 March 2015, case no. 13-27264 *ICH v Credit Suisse.*

[177] Cour de cassation 7 October 2015, no. 14-16898 Apple Sales International v eBizcuss.

[178] Srov. *Continental Bank v Aekos Compania Naviera*; *Commerzbank Aktiengesellschaftv LiquimarTankers Management* nebo *LIC Telecommunications SARL v VTB Capital Plc*.

[179] Vreeling. *Party Autonomy in the Brussels I Recast Regulation and Asymmetric Jurisdiction Clauses*, s. 67–79.

konkrétní soudy členských států, namísto obecné formulace zmocňující oprávněnou stranu k neomezené volbě příslušného soudu.[180]

U spotřebitelských smluv je možnost sjednat prorogační doložku ve 3 situacích dle článku 19. Sjednání asymetrických prorogačních doložek typicky připouští článek 19 odst. 2, který umožňuje ve prospěch spotřebitele rozšířit volbu příslušných soudů nad rámec pravidel příslušnosti v článku 18. I když pro spotřebitele bude zpravidla nejvýhodnější zahájit řízení u soudů svého bydliště (článek 18 odst. 1), řízení před některými cizími soudy by mohlo představovat výhodnější procesní pravidla. Navíc článek 19 odst. 2 nevylučuje možnost, aby strany rozšířily příslušné soudy z 3. zemích. Jelikož v praxi u B2C smluv navrhuje prorogační doložku podnikatel, je výjimkou setkat se s doložkami rozšiřujícími příslušné soudy ve prospěch spotřebitele, ledaže by podnikatel takovou možnost využil jako konkurenční výhodu. Sjednání asymetrické prorogační doložky u spotřebitelské smlouvy připadá v úvahu i dle článku 19 odst. 1, tedy až v situaci po vzniku sporu. V takový okamžik strany mohou uzavřít prorogační doložku odchylující se od pravidel příslušnosti dle článku 18.[181] Z hlediska znění asymetrických prorogačních doložek u spotřebitelských smluv lze konstatovat, že nařízení takové doložky (ve prospěch spotřebitele) připouští, dokonce i předpokládá. Podobně jako při prorogaci u ostatních smluv zde lze raději doporučit, aby se strany vyhnuly formulacím zmocňujícím zahájit řízení u jakéhokoliv příslušného soudu. Vykonatelnost takových doložek se totiž může lišit u jednotlivých soudů členských států.

4.3.5 Některá další ustanovení nařízení Brusel I bis chránící spotřebitele

Podřízení se zahájenému řízení (článek 26). Možným způsobem založení příslušnosti soudu je i situace, kdy se strana podřídí zahájenému řízení u soudu členského státu a nepodá námitku proti příslušnosti. Tato možnost má uplatnění rovněž u sporů ze spotřebitelské smlouvy. Zatímco

[180] Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2021, 30 Cdo 3344/2019 (bod 39): *Článek 25 nařízení Brusel I bis chrání svobodnou vůli stran, proto ke splnění požadavku jednoznačnosti stačí, pokud ujednání obsahuje objektivní kritéria vedoucí k určení mezinárodní příslušnosti soudu*.

[181] Magnus, U., Mankowski, P. (eds). *Rome I regulation*, 2017, s. 519–524.

výslovnou dovolenost u kontraktů se slabší stranou tehdejší článek 24 nařízení Brusel I neobsahoval, byla později potvrzena judikaturou SDEU. Soudní dvůr dovodil ve věci C-111/09[182], že pokud se slabší strana dobrovolně dostaví k soudu, jehož příslušnost je založena dle (článku 24 nařízení Brusel I), řízení nic nebrání. Zároveň musí souhlasit obě smluvní strany. Nynější úprava v článku 26 odst. 2 nařízení Brusel I bis přidala podmínku, že v řízení se slabší stranou soud ověří, že žalovaný je informován o právu namítat nepříslušnost a účincích, které vyvolá jeho účast v řízení.[183] Osobně takovou podmínku informovat spotřebitele hodnotím kladně. Článek 26 oproti předchozí úpravě nařízení Brusel I více odráží vyšší míru právní jistoty a předvídatelnosti spotřebitelů v situaci, kdy je příslušnost soudu založena jinak, než pravidly v článku 18–19.

Souběžná řízení a ujednání o příslušnosti (článek 31 odst. 2). V situaci, kdy je zahájeno více souběžných řízení, je-li jeden ze soudů určený na základě prorogace (článek 25), přeruší soudy jiného členského státu řízení. Určí-li pak prorogovaný soud svoji příslušnost, ostatní soudy se prohlásí za nepříslušné ve prospěch tohoto soudu. Článek 31 odst. 4 pak uvádí, že se pravidlo nepoužije, když je žalobcem slabší strana a zároveň je dohoda o příslušnosti neplatná. V našem případě soud, u kterého spotřebitel zahájil řízení jako první posoudí možnou neplatnost prorogace pro rozpor s článkem 19.[184] Ustanovení tak potvrzuje závaznost limitů prorogace u spotřebitelských smluv, a tím i zajišťuje ochranu slabší straně. Bez dotčení zůstává možnost podřízení se zahájenému řízení dle článku 26.

Ochrana v procesu uznání a výkonu (článek 45 odst. 1 písm. e) bod i). Ustanovení stanoví důvod pro odepření uznání rozhodnutí pro případ porušení pravidel o příslušnosti v oddílu 4 nařízení Brusel I bis. Podmínkou je, že žalovaným je spotřebitel. Za vhodné považuji zmínit vztah k článku 26. Pokud se spotřebitel účastní řízení před jinak nepříslušným soudem členského státu, a přestože je informován namítat nepříslušnost

[182] Rozsudek Soudního dvora ze dne 20. 5. 2010 ve věci C-111/09, *Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group vs. Michal Bilas.*

[183] Hartley, T. C. *Civil jurisdiction and judgments in Europe: the Brussels I regulation, the Lugano Convention, and the Hague Choice of Court Convention*. Oxford University Press, 2017, s. 283.

[184] Dickinson, A., Lein, E., James, A. (eds). *The Brussels I Regulation recast*, 2015, s. 342.

soudu a neučiní-li tak, je zbaven případné možnosti podat návrh na odepření uznání dle článku 45 odst. 1 písm. e) bod i).[185]

[185] Viz Soudní dvůr ve věci C-111/09, *Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group vs. Michal Bilas*, (bod 28–30).

5 Vztah kolizní a procesní úpravy včetně vývojových tendencí

5.1 Interakce nařízení Řím I a nařízení Brusel I bis

Z pohledu základních východisek stojí kolizní i procesní úprava spotřebitelských smluv na stejných základních principech.[186] *I) autonomie vůle*, je stěžejní princip v oblasti práva smluvního. V kolizní oblasti se projevuje zejm. možností stran spotřebitelské smlouvy zvolit rozhodné právo (článek 6 odst. 2 nařízení Řím I)[187]. V oblasti procesní se autonomie projevu především možností sjednat dohodu o příslušnosti za podmínek stanovených článkem 19 nařízení Brusel I bis. *II) ochrana slabší strany*, úzce souvisí s předchozím principem, neboť se projevuje jako omezení autonomie vůle stran. V kolizní oblasti je spotřebitel u volby práva chráněn kogentními normami svého obvyklého bydliště (článek 6 odst. 2)[188] V oblasti procesní je spotřebiteli dána možnost žalovat protistranu u soudů svého bydliště nebo v oblasti prorogace např. přísnější požadavek formy či sjednání prorogace rozšiřující fóra pro spotřebitele, případně uzavření až po vzniku sporu. *III) princip nejužšího spojení*, ačkoliv u závazků typicky navazuje náhradní hraniční určovatel na plnění charakteristické pro smlouvu (článek 4 odst. 2), u spotřebitelské smlouvy je navázáno na právní řád spotřebitelova obvyklého pobytu. Obdobně u pravidel pravomoci soudu by měl být pro spotřebitele soud lehčeji dostupný právně i ekonomicky, zpravidla tak bude příslušný soud dle spotřebitelova bydliště.[189]

---

[186] Lein, E. The New Rome I / Rome II / Brussels I Synergy. In: Bonomi, A. Volken, P. (eds). *Yearbook of Private International Law: Volume X (2008)*. Berlin: Sellier de Gruyter, 2009, s. 178.

[187] Také bod 11 Preambule nařízení Řím I: *Možnost svobodné volby rozhodného práva by měla být základem systému v oblasti smluvních závazků*.

[188] Působnost zvoleného práva rovněž mohou omezit imperativní normy (čl. 9), dotčena není ani možnost výhrady veřejného pořádku (čl. 21).

[189] Rozehnalová. *Závazky ze smluv a jejich právní režim*, s. 147–148.

5.1.1 Podobnosti a odlišnosti úpravy spotřebitelských smluv v kolizní a procesní oblasti

Ke sbližování obou nařízení nepochybně napomáhá autonomní interpretace, kdy koncept spotřebitelské smlouvy je vykládán nezávisle na jednotlivých vnitrostátních právních řádech.[190] V souvislosti s interpretací taktéž platí, že shodné pojmy vyskytující se v kolizním i procesním předpise se vykládají jednotně.[191] Pro ilustraci autor uvádí některé základní pojmy, které je nutné jednotně interpretovat:

- *Spotřebitel.* Osobu spotřebitele obě nařízení charakterizují jen v obecných rysech, a to jako *„fyzickou osobu, která uzavírá smlouvu mimo profesionální nebo podnikatelskou činnost"*. V neurčitých situacích tento pojem dotvořila a upřesnila judikatura SDEU (koncový spotřebitel, smíšené smlouvy, znalosti spotřebitele apod.)[192] S pojmem spotřebitele je nezbytné zacházet totožně[193], proto je výklad SDEU použitelný v oblasti kolizní i procesní, včetně využitelnosti interpretace u předchozích předpisů (Římská úmluva, Bruselská úmluva a nařízení Brusel I).
- *Spotřebitelská smlouva*. Pro práci s kolizní i procesní úpravou je rovněž klíčové uchopení spotřebitelské smlouvy. Soudní dvůr definoval 3 zásadní znaky ve vztahu k nařízení Brusel I, zaprvé má některá strana postavení spotřebitele jednajícího mimo podnikatelskou činnost, zadruhé smlouva byla skutečně uzavřena a zatřetí smlouva spadá do některé kategorie článku 17 odst. 1 písm. a) až c) nařízení Brusel I bis. K výkladu uzavření smlouvy v rámci kontraktace SDEU zdůraznil požadavek předložení závazné nabídky, která je dostatečně jasná a přesná pro vznik smluvního závazku (údajné výhry zásilkových společnosti, blíže kap. 3.4.1.).[194]

---

[190] Schmon, C. Convergence between the European Regulations Brussels I & Rome I on the Example of Consumer Contracts. 2012, s. 39.
Pozn.: např. věc C-89/91, *Shearson Lehmann Hutton*. (Bod 13); věc C-96/00, *Rudolf Gabriel*. (Bod 37).

[191] Viz bod 7 Preambule nařízení Řím I.

[192] Např. C-269/95, *Benincasa v. Dentalkit*; C-464/01, *Gruber v. Bay Wa AG*; C-774/19, *A. B. v. PEI.*

[193] Např. C-508/12, *Vapenik v. Thurner*. (Bod 25).

[194] C-180/06, *Ilsinger v. Drechser* (bod 54 až 57); C-297/14, Hobohm v. Kampik, (Bod 24).

- *Zaměřování činnosti*. Společným prvkem u obou nařízení je i kritérium zaměřování činnosti, které se uplatňuje při určování rozhodného práva i u pravomoci soudu (bod 24 Preambule nařízení Řím I). Díky zvolené abstraktní formulaci se do rozsahu zaměřování činnosti řadí jednak tradiční „off-line" způsoby zaměřování[195] (přes reklamu v novinách, televizi, rádiu nebo zasílání letáků do poštovních schránek), tak i dnes rozšířený způsob uzavírání spotřebitelských smluv přes internet. Judikatura SDEU následně tento pojem přiblížila a stanovila výčet kritérií pro naplnění.[196] Při zaměřování činnosti podnikatele je tak spotřebitel chráněn jak při určení rozhodného práva, tak při stanovení příslušnosti soudu.

Věcná působnost a výklad pojmů nařízení Řím I by měly být v souladu s nařízením Brusel I bis, přesto lze identifikovat některé odlišnosti. V kolizní oblasti se zásadně vychází z jednoho rozhodného práva, v procesní oblasti pak je možná příslušnost více soudů. Podobně nařízení Řím I se aplikuje, i když neodkazuje na právo členského státu EU, zatímco nařízení Brusel I bis podobný stupeň univerzality neobsahuje.[197] Konkrétně u spotřebitelských smluv lze spatřit jednotlivé rozdíly:

- *Věcný rozsah*. Z porovnání článku 6 odst. 1 nařízení Řím I a článku 17 odst. 1 nařízení Brusel I bis vyplývá, že procesní úprava chrání větší rozsah spotřebitelských smluv. Článek 17 odst. 1 písm. a) a b) se navíc vztahuje i na spotřebitele, který aktivně vyhledává nabídky v zahraničí. Naopak článek 17 odst. 1 písm. c) a článek 6 odst. 1 nařízení Řím I stojí na ochraně spotřebitele, na kterého směřují nabídky ze zahraničí (rozlišení aktivní/pasivní spotřebitel). Článek 6 odst. 4 nařízení Řím I navíc stanoví vyloučené smlouvy. Proto může dojít k situacím, kdy některá smlouva je kvalifikována jako spotřebitelská v oblasti procesní, naopak normy kolizní se na ní nevztahují.[198] Z uvedeného dovozuji vetší důraz ochrany spotřebitele, na

[195] Giuliano, Lagarde. *Report on the Convention on the law applicable to contractual obligations*, s. 24.

[196] Srov. C-585/08, *Pammer* a C-144/09, *Alpenhof* a judikatura následující.

[197] Schmon. *Convergence between the European Regulations Brussels I & Rome I on the Example of Consumer Contracts*, s. 35.

[198] Viz C-208/18, *Petruchová v. FIBO*, (Bod 66). Smlouvy týkající se finančních nástrojů jsou vyloučeny z článku 6 nařízení Řím I, nikoli však z rozsahu článku 17 nařízení Brusel I bis.

kterého se podnikatel svojí činností zaměřuje, nemusí si uvědomovat přítomnost mezinárodního prvku, a je tím spíše zranitelnější.

- *Obvyklý pobyt/bydliště*. Určitou odlišností obou nařízení je použití rozdílných pojmů, obvyklý pobyt (nařízení Řím I) a bydliště (nařízení Brusel I bis. V kolizní úpravě představuje obvyklý pobyt spotřebitele jednak místo, které je určující pro míru ochrany kogentními normami, dále jde o náhradní hraniční určovatel. V procesní úpravě bydliště zaujímá jeden ze znaků spotřebitelských smluv a pravidlo pro založení příslušnosti soudu. Obvyklý pobyt spotřebitele je charakteristický faktickou povahou, autonomním konceptem chápaným jako středisko životních zájmů, naopak bydliště spotřebitele má právní povahu, není unifikováno a pro jeho určení použije soud vlastní národní právo. Při porovnání se u kritéria bydliště jeví nevýhodou rozštěpenost, která byla historicky zřejmá v pojetí kontinentálním a anglosaském.[199] Může pak dojít k pozitivnímu nebo negativnímu kompetenčnímu sporu mezi soudy členských států EU, kde by se následně mělo postupovat obecně dle pravidla litispendence (článek 29 nařízení Brusel I bis).[200] Domnívám se proto, že by mohlo být vhodnějším řešením stanovit definici nepodnikajících fyzických osob v procesní úpravě (jako je tomu u právnických osob). Další možností by bylo namísto bydliště použít obvyklý pobyt jako jurisdikční kritérium, jako je tomu např. u nařízení Brusel II bis.[201]

Společně lze shrnout, že procesní úprava zajišťuje zpravidla příslušnost soudů spotřebitelova bydliště, což činí zahájení řízení ve sporu s mezinárodním prvkem pro spotřebitele dostupnější. Zjednodušení řízení pro spotřebitele je o to důležitější se zřetelem na obvykle nízkou hodnotu sporu.[202] V případě, že strany odkážou na cizí právo, bude případné řízení komplikovanější a nákladnější, s ohledem na vyhledání cizího práva a provedení materializace volby práva.

---

[199] Schlosser. *Report on the convention on jurisdiction and the enforcement of judgements in civil and commercial matters*, s. 95.

[200] Magnus, U., Mankowski, P. (eds). *Rome I regulation*, 2017, s. 991–992.

[201] Nařízení Rady (ES) 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003, *o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti*.

[202] Tang, Z. S. Private International Law in Consumer Contracts: A European Perspective. *Journal of Private International Law*. 2010, č. 1, s. 234–235.

5.2 Geo-blocking nařízení a zaměřování činnosti

V souvislosti s legislativou týkající se jednotného digitálního trhu a ochranou spotřebitele proti diskriminaci bylo přijato Nařízení (EU) 2018/302[203] (dále jen „Geo-blocking nařízení") použitelné od 3. prosince 2018. Následně se začala diskutovat otázka možného vlivu na stávající pojem zaměřování činnosti podnikatele.

Podnikatelé provozující on-line B2C obchody začaly hojně využívat nástroje na internetových stránkách, které identifikovaly odkud osoba pochází, a spotřebiteli následně přístup zamítly nebo jej přesměrovali na jiné rozhraní.[204] Nařízení dopadá na všechny prodejce, kteří nabízí zboží nebo služby spotřebitelům na území EU. Úprava pak zakazuje jakoukoli formu diskriminace (on-line i off-line) založenou na státní příslušnosti, místu bydliště nebo sídlu. Dle článku 3 až 5, dopadá nařízení rozsahem na tři oblasti, *I) blokování nebo omezení přístupu k on-line rozhraní, II) uplatňování odlišných podmínek u přístupu ke zboží a službám, III) diskriminace z důvodů souvisejících s platbou*.

V důsledku lze z uvedeného dovodit, že spotřebitel musí mít umožněno vstoupit do on-line rozhraní obchodníka bez ohledu na to, odkud pochází. Stejně tak musí být uplatněny vůči spotřebitelům stejné všeobecné podmínky týkající se prodeje zboží a služeb. Zásadně rozdílné je tak zaměřování činnosti[205], které vyžaduje aktivní snahu zaujmout zákazníky, oproti zajištění přístupu spotřebiteli ve smyslu Geo-blocking nařízení. Samotné uzavření smlouvy může být indikátorem zaměření činnosti, samostatně je však bezvýznamné pro založení příslušnosti spotřebitelské smlouvy. Při hodnocení kritérií zaměřování činnosti na jednotlivé státy nabývají na významu jazykové mutace internetové stránky,

---

[203] Nařízení (EU) 2018/302 Evropského parlamentu a Rady ze dne 28. února 2018 *o řešení neoprávněného zeměpisného blokování a dalších forem diskriminace založených na státní příslušnosti, místě bydliště či místě usazení zákazníků v rámci vnitřního trhu a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a (EU) 2017/2394 a směrnice 2009/22/ES.*

[204] Lebedev, I. E-Commerce. Nearly a Year with the EU Geo-Blocking Regulation. *International In-House Counsel Journal*. 2019, č. 49, s. 1–2.

[205] Srov. čl. 1(6) nařízení (EU) 2018/302: *Pouhý postup obchodníka v souladu s tímto nařízením se nepovažuje za zaměřování činnosti na členský stát EU.*

dále pak místa, kam obchodník nabízí dodání a odebrání zboží či služby.[206]

Autor zastává názor, že z pohledu spotřebitele nařízení upevnilo jeho pozici při on-line obchodech, kdy je zajištěn rovný přístup k stránkám podnikatele a stejné všeobecné podmínky přístupu ke zboží a službám bez možnosti diskriminace na základě země původu spotřebitele. Obchodníkům se zakázalo použít technické nástroje blokující přístup zákazníkům z určitých zemí, ale nic nevylučuje uvést v podmínkách seznam zemí, na které se obchodní aktivita zaměřuje či vytvořit seznam míst pro doručení či odběr jen v některých členských státech EU. Za využitelná lze i nadále považovat kritéria stanovená SDEU ve věci *Pammer/Alpenhof*, ovšem soudy by měly pečlivě zvažovat jednotlivá kritéria zaměřování, aby bylo zachováno rozlišení na udělení přístupu spotřebiteli (ve smyslu Geo-blocking nařízení) a zaměřování činnosti, spočívající v aktivní snaze zaujmout spotřebitele z jiných členských zemí EU a založení příslušnosti dle článku 17 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I bis.

5.3 Možné změny de lege ferenda

5.3.1 Redefinování volby práva u spotřebitelských smluv

Jednou z možných změn právní úpravy je nastavení volby práva (článek 6 odst. 2 nařízení Řím I). Současný režim stanoví zvláštní režim ochrany u smluv se slabší stranou (spotřebitel, cestující, zaměstnanec, pojistitel), a to především z důvodů: *informační asymetrie, ekonomické či jiné závislosti a nevýhody spočívající ve znalostech*. V mezinárodním právu soukromém lze identifikovat několik možností ochrany slabší strany u volby práva.

- I) *Vyloučení volby práva*. Uvedená konstrukce je zvolena v oblasti mimosmluvního závazkového práva, kdy volba práva dohodou před vznikem škody je určena pouze, pokud jsou obě strany podnikateli (článek 14 odst. 1 písm. b) nařízení Řím I).

[206] Loacker, L. D. The rise and fall of a defining criterion? The targeting of digital commercial activities as a factor establishing consumer jurisdictions before and after the Geo-Blocking Regulation. In: *Research handbook on the Brussels Ibis Regulation*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2020, s. 222–226.

- II) *Kolizně omezená volba práva*. Dalším způsobem ochrany je stanovení výčtu právních řádů, z kterých strany mohou provést volbu práva. Způsob je typický u smluv o přepravě a některých pojistných smluv, z důvodu možných rizik nesouvisejícího zvoleného práva (článek 5 odst. 2 nebo článek 7 odst. 3 nařízení Řím I).
- III) *Materializovaná volba práva*. Zde vystupují ochranné kogentní normy obvyklého bydliště slabší strany, lze tak hodnotit výhody více právních řádů na úrovni hmotného práva. Uvedená technika se nyní uplatňuje právě u spotřebitelských nebo individuálních pracovních smluv (článek 6 odst. 2 a článek 8 odst. 1 nařízení Řím I).

Někteří autoři poukazují, že přístup evropského zákonodárce není příliš konzistentní, a proto není zcela jasné, proč v některých případech lze zvolit jakýkoli právní režim, jindy pak strany mohou vybírat v rozmezí stanovených právních řádů a někdy je volba u smlouvy se slabší stranou zcela vyloučena.[207] Zvláštní je například situace u smluv o přepravě (článek 5 odst. 2) a pojistných smluv nevztahujících se na velké riziko (článek 7 odst. 3), kdy slabší strana je fakticky v pozici spotřebitele, avšak jí není zajištěna ochrana kogentními normami svého obvyklého bydliště.[208]

Z hlediska redefinování volby práva u spotřebitelských smluv lze diskutovat následující možnosti, a to vyloučení volby práva, omezená volba práva (současný režim) nebo neomezená volba práva. Srovnání jednotlivých variant uvádí tabulka níže:

[207] Rühl, G. The Protection of Weaker Parties in the Private International Law of the European Union: A Portrait of Inconsistency and Conceptual Truancy. *Journal of Private International Law*. 2014, č. 3, s. 13–24.

[208] Symeonides, S. C. *Codifying Choice of Law Around the World: An International Comparative Analysis*. New York: Oxford University Press, 2014, s. 167–168.

Article 6 Rome I	No party autonomy	Restricted party autonomy	Free party autonomy
Foreseeability	High	Low	High
Administrability	High	Low	High
Costs consumer	Low	High	High
Costs business	Medium	High	Low
Impact on courts	Medium	High	Medium
Consumer protection	High	High	Low

Obrázek 3: Srovnání tří možných režimů volby práva[209]

Možnost s neomezenou volbou práva by patrně nepřicházela v úvahu, protože by nebyla zajištěna předpokládaná ochrana spotřebitele. Problematická by se jevila jednak volba práva 3. země, tak i volba práva v rámci členských zemí EU z důvodu odlišné míry ochrany u instrumentů postavených na minimální harmonizaci.[210] Pro srovnání se nabízí současný model materializované volby práva a vyloučení volby práva[211] u spotřebitelských smluv. Z hlediska komparace se současný model vyskytuje i v několika dalších světových jurisdikcích (kromě EU, Japonsko, Rusko, Turecko apod.), naopak vyloučení volby práva je méně časté (např. Švýcarsko, Louisiana a Oregon).[212] Mezi největší výhody vyloučení volby práva lze řadit vysokou předvídatelnost a zejm. snížení nákladů řízení a jeho možné urychlení. Jelikož by se sudiště a rozhodné právo nacházelo v téže státě, soud by nemusel provádět srovnání norem *fóra* a zvoleného práva. Další výhodou by bylo omezení štěpení obligačního statutu. Nevýhodu by šlo jmenovat v podobě vyšších nároků na podnikatele, týkajících se znalosti několika právních řádů. Je však potřeba uvést, že nastavení

[209] Schmitz, B. Rethinking the Public Interest in Consumer Protection: A Critical Comparative Analysis of Article 6 Rome I Regulation. *European Journal of Comparative Law and Governance*. 2022, č. 2, s. 228–234.

[210] Rozsudek Soudního dvora ve věci C-184/12, *Unamar NV proti Navigation Maritime Bulgare.* (Bod 52)

[211] Pozn.: O možnosti vyloučení volby práva v čl. 6 se diskutovalo již u přijímání nařízení Řím I. *Green paper on the conversion of the Rome Convention of 1980 on the law applicable to contractual obligations into a Community instrument and its modernisation. [2003] 654 final, s. 31*.

[212] Rühl, G. Consumer Protection in Choice of Law. *Cornell International Law Journal*. 2011, č. 3, s. 587–589.

volby práva u spotřebitelských smluv závisí na poměřování a vzájemném střetu principů jako autonomie vůle stran, ochrany slabší strany, předvídatelnosti či procesní ekonomie. Nelze proto paušálně označit některou variantu za nejlepší.

5.3.2 Institut hromadné žaloby v mezinárodním právu soukromém

Úvodem autor poznamenává, že účelem této kapitoly je základní představení hromadné žaloby ve vztahu k normám mezinárodního práva soukromého.

Z hlediska možných vývojových tendencí si lze položit otázku týkající se využitelnosti hromadné žaloby ve spotřebitelských věcech v oblasti mezinárodního práva soukromého. Oproti režimu ve Spojených státech, v zemích EU možnost vést kolektivní řízení, v kterých vystupuje organizace zastupující spotřebitele, umožňují jen některé jurisdikce (např. Nizozemí, Francie, Rakousko či Itálie) a pouze v určitých oblastech.[213] Na unijní úrovni lze ze strany Komise zaznamenat snahy rozvoje hromadných žalob ve spotřebitelských věcech,[214] které vyústily v přijetí směrnice (EU) 2020/1828[215]. Uvedenou směrnici lze v obecné rovině charakterizovat několika znaky. Jednak z hlediska působnosti dopadá pouze na instrumenty stanovené v příloze č. 1, v řízení vystupuje oprávněný subjekt, který si určí jednotlivé členské státy. Oprávněný subjekt může zastupovat spotřebitele z více členských států, řízení může zahájit v zemi svého působiště i v jiném členském státě. V řízení se lze po obchodníkovi domáhat zdržení se jednání i zjednání nápravy (náhrada škody, oprava,

---

[213] Hurst, B. Collective Redress in Europe – The Current State of Play [online]. *twobirds.com* [cit. 13. 3. 2023]. https://www.twobirds.com/en/insights/2022/uk/collective-redress-in-europe-the-current-state-of-play

[214] Srov. *I) Zelená kniha o kolektivním odškodnění spotřebitelů, COM (2008) 794 final.; II) Doporučení Komise o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany týkající se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie (2013/396/EU).*
III) 'New Deal for Consumers': posílení vynutitelnosti spotřebitelského práva v EU, COM (2017) 650 final.

[215] Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/1828 ze dne 25. listopadu 2020, *o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES*.

snížení ceny, ukončení smlouvy a další).[216] Jednotlivým státům EU je pak ponecháno zvolit si mechanismus pro přihlašování nároků spotřebitelů (opt-in/opt-out).[217]

Výše uvedenou úpravu hromadných žalob lze vnímat pouze jako alternativu vůči řešení individuálních spotřebitelských sporů v oblasti mezinárodního práva soukromého. Rozšíření kolektivního řešení spotřebitelských sporů do kolizní a procesní úpravy by vytvářelo hned několik problémů. Procesní úprava je koncipována pro řízení dvou stran. Ochranná kolizní a procesní ustanovení jsou určena spotřebiteli, jakožto slabší smluvní straně ekonomicky a právně méně zkušené[218] Otázka určení fóra pro zahájení řízení, určeného dle bydliště spotřebitele, pokud budou tyto osoby z více členských států (článek 18 nařízení Brusel I bis).[219] Problém by rovněž nastal u pravidla litispendence (článek 29), když kolektivní žaloba a případná další jednotlivá řízení by se lišila v okruhu osob. V oblasti kolizní je spotřebitel chráněn ochrannými kogentními normami svého obvyklého bydliště (článek 6 odst. 2 nařízení Řím I), u spotřebitelů z různých států by se tak lišilo i výsledné rozhodné právo v rámci téže hromadné žaloby.[220]

Autor se domnívá, že s ohledem na současný vývoj, tak i do budoucna, lze institut hromadných žalob vnímat pouze jako alternativu u vymáhání spotřebitelských nároků. U hromadné žaloby vystupuje oprávněná organizace, která hájí zájem velkého množství spotřebitelů. Naopak v mezinárodním právu soukromém je smyslem úpravy chránit individuální spotřebitele v jednotlivých případech. To odpovídá i presumpci nerovného postavení stran a vývoji judikatury SDEU.[221]

---

[216] Fairgrieve, D., Salim, R. Collective redress in Europe: moving forward or treading water? *International & Comparative Law Quarterly*. 2022, č. 2, s. 468–472.

[217] Bod 34 Preambule směrnice (EU) 2020/1828.

[218] Věc C-89/91, *Shearson v TVB*, (bod 18).

[219] Terradas, B. A. Consumer Collective Redress under the Brussels I Regulation Recast in the Light of the Commission's Common Principles. *Journal of Private International Law*. 2015, č. 1, s. 149–150.

[220] Tang. *Private International Law in Consumer Contracts*, s. 240–244.

[221] Pozn.: Účelem kapitoly bylo stručné představení kolektivní žaloby, která je nyní ponechána vnitrostátním úpravám, ve vztahu ke kolizní a procesní úpravě.

6 Závěr

Realizace transakcí s mezinárodním prvkem byla původně prováděna primárně mezi podnikateli. S rozvojem internetu se však postupně stalo zcela běžné uzavírání přeshraničních obchodů i ve vztazích se spotřebiteli. V oblasti mezinárodního práva soukromého tak vznikla samostatná úprava smluv se slabší stranou. Kolizní a procesní úprava, která je postavená primárně na principu autonomie vůle stran, proto zvlášť vyvažuje nerovné postavení stran u spotřebitelských smluv. Cílem práce bylo charakterizovat pozici spotřebitele při vzájemné analýze kolizních a procesních norem, spolu s judikaturou SDEU. V úvodu si autor stanovil celkem tři hypotézy, k jejichž zodpovězení práce směřovala.

I) *Možné mezery a neurčité pojmy právní úpravy dotvořil SDEU ve své judikatuře*. První část práce se věnovala srovnání uchopení pojmů spotřebitele a podnikatele v jednotlivých instrumentech. Zejm. u pojmu spotřebitele docházelo při výkladu k nejasným situacím (smíšená smlouva, převod práv na 3. osobu, výkon podnikatelské činnosti v budoucnu, znalosti spotřebitele apod.). Pojem tak prošel bližším vymezením v judikatuře SDEU, která se spolu s definicí spotřebitele v právní úpravě stala nezbytnou pro správně zacházení. Další pojem, který zásadně dotvořila a vymezila judikatura Soudního dvora je kritérium zaměřování činnosti. U výkladu spotřebitelských smluv je judikatura SDEU postavena na kontinuitě a ochraně slabší smluvní strany, a proto se v pozici spotřebitele může ocitnout široký okruh fyzických osob (např. pravidelnost a výše příjmů ze smlouvy nezbavují postavení spotřebitele, *Petruchová v. FIBO*). Autor se tedy domnívá, že první hypotéza byla potvrzena.

II) *Kolizní a procesní úprava spotřebitelské smlouvy je pro spotřebitele předvídatelná a zajišťuje dostatečnou ochranu*. Třetí kapitola se zabývala uchopením samotné spotřebitelské smlouvy v kolizní a procesní úpravě. Jednak byly vyjmenovány znaky, dále i kritéria právní úpravy stanovená pro aplikaci spotřebitelských smluv. Rovněž byly rozlišeny obchody v přítomnosti a distanční, pro které nařízení používají provozování činnosti a zaměřování činnosti. Obě nařízení také stanoví vyloučené typy spotřebitelských smluv, které se pak posuzují dle obecných pravidel kolizní a procesní úpravy. Rozsahem se nařízení zcela nepřekrývají a procesní úprava dopadá na širší okruh smluv, což bylo uvedeno i souvislosti s možností rozlišovat ochranu tzv. aktivního a pasivního spotřebitele. Čtvrtá kapitola přiblížila limity rozhodného práva a příslušnost

soudů. Při volbě práva je spotřebitel chráněn nejen kogentními ochrannými normami svého obvyklého bydliště, ale také přichází v úvahu ochrana poskytnutá imperativními normami nebo veřejným pořádkem. To pro spotřebitele představuje určitou záchranou síť i v situacích, kdy by se na daný závazek neaplikovala kolizní úprava spotřebitelských smluv. Je však škoda, že nařízení Řím I výslovně nestanoví vztah kogentních norem dle článku 6 odst. 2 a imperativních norem dle článku 9. U pravidel příslušnosti je nerovnost mezi stranami vyvážena možností spotřebitele žalovat protistranu u domácích soudů, a to bez ohledu na její bydliště. Uvedená možnost by tak měla spotřebitele více motivovat k zahájení řízení i s ohledem na obvykle nízkou hodnotu předmětu sporu. Případným ujednáním o příslušnosti se lze obecně odchýlit ve prospěch spotřebitele. Naopak v případě uzavření prorogace až po vzniku sporu nebo v původně vnitrostátní situaci se předpokládá větší rovnost stran a je umožněno sjednání i standardní symetrické doložky o příslušnosti. V kapitole byly nastíněny i další oblasti procesní úpravy, poskytující zvláštní ochranu slabší straně, jako tichá prorogace, výjimka z litispendence či proces uznání a výkonu. S ohledem na uvedené lze říct, že kolizní i procesní pravidla zohledňují nerovné postavení stran, jsou pro spotřebitele předvídatelná a poskytují mu vyšší míru ochrany. Došlo tak k potvrzení i druhé hypotézy.

III) *Úprava spotřebitelských smluv v nařízení Řím I a nařízení Brusel I bis je vzájemně sladěná*. Poslední část práce přiblížila vztah obou nařízení. Uvedenému napomáhá použití stejných pojmů (spotřebitel, spotřebitelská smlouva, zaměřování činnosti apod.), které musí být interpretovány jednotně a autonomně. Ke sbližování kladně přispívá i stejné ratio a základní principy, z kterých obě regulace vycházejí. Mezi nařízeními byly identifikovány i určité odlišnosti, zejm. širší věcný rozsah procesní úpravy. Avšak situace, kdy je smlouva kvalifikována jako spotřebitelská v procesní úpravě, nikoli však v kolizní se týká jen určitého okruhu smluv (např. smlouvy o finančních nástrojích). S ohledem na uvedené lze rovněž potvrdit i třetí hypotézu.

Autor v kolizní a procesní úpravě identifikoval některé dílčí otázky, které by bylo vhodné do budoucna změnit, z důvodu vyšší předvídatelnosti a celkového zefektivnění vymáhaných nároku ze spotřebitelských smluv. Mezi možné změny lze uvést vyloučení volby práva nebo redefinování bydliště nepodnikajících fyzických osob, resp. přijetí autonomní definice. Takové změny by především mohly pomoci v zefektivnění a snížení nákladů řízení než samotnému zvýšení ochrany spotřebitele. Ovšem

v celku kolizní i procesní úpravu spotřebitelských smluv vnímám jako zdařilou a poskytující vysoký stupeň ochrany spotřebiteli. Jádro ochrany shledávám v materializované volbě práva a příslušnosti soudů spotřebitelova bydliště u aktivní i pasivní legitimace. Na unijní úrovni je spotřebitel dále chráněn rozsáhlým směrnicovým právem, které v určitých oblast stanoví zvláštní požadavky nad rámec obecné kolizní a procesní úpravy. I s ohledem na vývoj současné judikatury SDEU, lze sledovat tendenci rozšiřujícího se okruhu smluv, které spotřebitelé uzavírají. To v důsledku klade i vyšší požadavky na obecné soudy při kvalifikaci dané osoby jako spotřebitele, např. v oblasti investic a vedlejších služeb poskytovaných obchodníkem. Domnívám se, že určitým navázáním na práci by mohla být právě analýza rozhodovací činnosti obecných soudů. Klíčovým by bylo ověření zacházení s kolizní a procesní úpravou, nepochybně také dodržování dovozených závěrů v judikatuře SDEU.

Jako soubor, kolizní i procesní normy zohledňují nerovné postavení stran a zvýhodňují postavení spotřebitele oproti obecným pravidlům. Společně se spotřebitelským *acquis*, které poskytuje regulaci na úrovni hmotného práva, vytváří komplexní ochranu spotřebitelských smluv. S ohledem na rostoucí počet přeshraničních B2C smluv a sjednocování pravidel na vnitřním lze i do budoucna očekávat výklad nových otázek v judikatuře SDEU. Ještě hlubší dotvoření pojmů v právní úpravě očekávám především u výkladu osoby spotřebitele a zaměřování činnosti podnikatele.

Použité zdroje

Monografie, sborníky

1. Bělohlávek, A. J. *Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého*. Praha: C.H. Beck, 2009.
2. Bogdan, M. *Concise introduction to EU private international law*. Groningen: Europa Law Publishing, 2012.
3. Bříza, P. *Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě*. Praha: C.H. Beck, 2012.
4. Calliess, G.-P. (ed.). *Rome Regulations: commentary on the European rules on the conflict of laws*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2011.
5. Dickinson, A., Lein, E., James, A. (eds). *The Brussels I Regulation recast*. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2015.
6. Drličková, K., Kyselovská, T. (eds). *Cofola International 2017: resolution of international disputes: (conference proceedings)*. Brno: Masaryk University. Publications of the Masaryk University, theoretical series file no. 599.
7. Ferrari, F. (ed.). *Rome I Regulation*. München: Sellier European Law Publishers, 2015. Pocket commentary.
8. Hartley, T. C. *Civil jurisdiction and judgments in Europe: the Brussels I regulation, the Lugano Convention, and the Hague Choice of Court Convention*. Oxford University Press, 2017.
9. Kučera, Z. et al. *Mezinárodní právo soukromé*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2022. Právnické učebnice (Aleš Čeněk).
10. Kučera, Z., Pauknerová, M., Růžička, K. *Mezinárodní právo soukromé*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. Právnické učebnice (Aleš Čeněk).
11. Kuipers, J. J. *EU law and private international law: the interrelationship in contractual obligations*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2012. Nijhoff studies in EU law.
12. Kyselovská, T. *Vybrané otázky vlivu elektronizace na evropské mezinárodní právo soukromé a procesní*. Brno: Masarykova univerzita, 2014.

13. Kyselovská, T., Rozehnalová, N. *Rozhodování Soudního dvora EU ve věcech příslušnosti: (analýza rozhodnutí dle nařízení Brusel Ibis)*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014.
14. Lavický, P. *Občanský zákoník. 1: Obecná část (§ 303-654)*. Praha: C. H. Beck, 2022. Komentář.
15. Lein, E. The New Rome I / Rome II / Brussels I Synergy. In: Bonomi, A., Volken, P. (eds) *Yearbook of Private International Law: Volume X*. Berlin: Sellier de Gruyter, 2008, s. 177–198.
16. Loacker, L. D. The rise and fall of a defining criterion? The targeting of digital commercial activities as a factor establishing consumer jurisdictions before and after the Geo-Blocking Regulation. In: Mankowski, P. (ed.). *Research handbook on the Brussels Ibis Regulation*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2020, s. 207–229.
17. Magnus, U., Mankowski, P. (eds). *European Commentaries on Private International Law (ECPIL): commentary. Volume I, Brussels Ibis regulation*. Köln: Otto Schmidt, 2016.
18. Magnus, U., Mankowski, P. (eds). *European Commentaries on Private International Law (ECPIL): commentary. Volume II, Rome I regulation*. Köln: Otto Schmidt, 2017.
19. McParland, M. *The Rome I regulation on the law applicable to contractual obligations*. Oxford: Oxford University Press, 2015.
20. Mills, A. *Party autonomy in private international law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2018.
21. Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. *Občanský zákoník*. Praha: C. H. Beck, 2022. Komentář.
22. Pfeiffer, M. *Kritérium obvyklého pobytu v mezinárodním právu soukromém*. Leges, 2014.
23. Queirolo, I. Choice of Court Agreements in the New Brussels I-bis Regulation. In: Bonomi, A., Romano, G. P. (eds) *Yearbook of Private International Law: Volume XV (2013/2014)*. Mnichov: Sellier European Law Publishers, 2014, s. 113–143.
24. Rozehnalová, N. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie.
25. Rozehnalová, N. *Závazky ze smluv a jejich právní režim: (se zvláštním zřetelem na evropskou kolizní úpravu)*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2010.

26. Rozehnalová, N. et al. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. Praha: Wolters Kluwer, 2018.
27. Rozehnalová, N. et al. *Úvod do mezinárodního práva soukromého*. Praha: Wolters Kluwer, 2017.
28. Rozehnalová, N., Kyselovská, T. *K některým vývojovým otázkám mezinárodního práva soukromého*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2013.
29. Rozehnalová, N., Týč, V. *Evropský justiční prostor: (v civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita, 2006.
30. Rozehnalová, N. et al. *Nařízení Řím I a Nařízení Řím II: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Komentáře Wolters Kluwer.
31. Stone, P. *Stone on Private International Law in the European Union: Fourth Edition*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2018.
32. Svantesson, D. J. B. *Private international law and the internet*. Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer, 2016.
33. Symeonides, S. C. *Codifying Choice of Law Around the World: An International Comparative Analysis*. New York: Oxford University Press, 2014.
34. Valdhans, J. *Právní úprava mimosmluvních závazků s mezinárodním prvkem*. Praha: C.H. Beck, 2012.
35. Večeřa, J. *Ochrana spotřebitele v České republice a Evropské unii: (včetně úpravy podle nového občanského zákoníku 2014)*. Leges, 2013.

Odborné články

36. Bochove, L. M. van. Overriding Mandatory Rules as a Vehicle for Weaker Party Protection in European Private International Law. *Erasmus Law Review*. 2014, č. Vol. 7, No. 3, s. 147–156.
37. De Sousa Goncalves, A. S. The E-Commerce International Consumer Contract in the European Union. *Masaryk University Journal of Law and Technology*. 2015, č. 1, s. 5–20.
38. Drličková, K. Význam a pojetí obvyklého pobytu (nejen) v evropském mezinárodním právu soukromém a procesním. Habilitační přednáška. *Právník*. 2021, č. 6, s. 466–476.

39. Fairgrieve, D., Salim, R. Collective redress in Europe: moving forward or treading water? *International & Comparative Law Quarterly*. 2022, č. 2, s. 465–479.

40. Garcimartín Alférez, F. J. The Rome I Regulation: Much ado about nothing? *The European Legal Forum*. 2008, č. 2, s. 61–80.

41. Hartley, T. C. Recent developments under the Brussels I regulation. *International & Comparative Law Quarterly*. 2020, č. 4, s. 979–990.

42. Chen, Z. Internet, consumer contracts and private international law: what constitutes targeting activity test? *Information & Communications Technology Law*. 2021, s. 1–22.

43. Keyes, M., Marshall, B. A. Jurisdiction agreements: exclusive, optional and asymmetrical. *Journal of Private International Law*. 2015, č. 3, s. 345–378.

44. Kingisepp, M., Varv, A. The Notion of Consumer in EU Consumer Acquis and the Consumer Rights Directive - a Significant Change of Paradigm. *International and National in Law: Development and Reciprocal Impact*. 2011, s. 44–53.

45. Klamert, M. What We Talk About When We Talk About Harmonisation. *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*. 2015, č. 1, s. 360–379.

46. Kyselovská, T. Příslušnost soudů ve sporech vyplývajících ze spotřebitelských smluv. *Revue pro právo a technologie*. 2013, č. 8, s. 46–48.

47. Lebedev, I. E-Commerce. Nearly a Year with the EU Geo-Blocking Regulation. *International In-House Counsel Journal*. 2019, č. 49, s. 1–8.

48. Mankowski, P. Just how free is a free choice of law in contract in the EU? *Journal of Private International Law*. 2017, č. 2, s. 231–258.

49. Pauknerová, M. Imperativní normy a mezinárodní právo soukromé – klasické téma v současnosti. *Právník*. 2021, č. 1, s. 1–20.

50. Rühl, G. Consumer Protection in Choice of Law. *Cornell International Law Journal*. 2011, č. 3, s. 569–602.

51. Rühl, G. The Protection of Weaker Parties in the Private International Law of the European Union: A Portrait of Inconsistency

and Conceptual Truancy. *Journal of Private International Law*. 2014, č. 3, s. 335–358.

52. Schmitz, B. Rethinking the Public Interest in Consumer Protection: A Critical Comparative Analysis of Article 6 Rome I Regulation. *European Journal of Comparative Law and Governance*. 2022, č. 2, s. 210–235.
53. Schmon, C. Convergence between the European Regulations Brussels I & Rome I on the Example of Consumer Contracts. *Transatlantic Technology Law Forum*. 2012, č. 4, s. 1–61.
54. Tang, Z. S. Private International Law in Consumer Contracts: A European Perspective. *Journal of Private International Law*. 2010, č. 1, s. 225–248.
55. Terradas, B. A. Consumer Collective Redress under the Brussels I Regulation Recast in the Light of the Commission's Common Principles. *Journal of Private International Law*. 2015, č. 1, s. 143–162.
56. Vreeling, N. Party Autonomy in the Brussels I Recast Regulation and Asymmetric Jurisdiction Clauses. *ELTE Law Journal*. 2019, č. 2, s. 61–80.

Ostatní, internetové zdroje

57. Giuliano, M., Lagarde, P. *Report on the Convention on the law applicable to contractual obligations*. Úřední věstník, č. C 282/1, 1980.
58. Hurst, B. Collective Redress in Europe – The Current State of Play [online]. *twobirds.com* [cit. 13. 3. 2023]. https://www.twobirds.com/en/insights/2022/uk/collective-redress-in-europe-the-current-state-of-play
59. Mańko, R. The notion of „consumer" in EU law [online]. *Library of the European Parliament*. 2013 [cit. 20. 1. 2023]. https://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2013/130477/LDM_BRI(2013)130477_REV1_EN.pdf
60. Schlosser, P. *Report on the convention on jurisdiction and the enforcement of judgements in civil and commercial matters*. Úřední věstník, C 59/71, 1979.

61. Skřivánková, K. *Ochrana spotřebitele v evropském právu*. 2012, Disertační práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta.

62. Valant, J. Consumer protection in the EU: policy overview [online]. *European Parliamentary Research Service*. 2015 [cit. 25. 10. 2022]. https://data.europa.eu/doi/10.2861/575862